24-мӗш çул тухать. Хакӗ 15 пус.

1941
АВГУСТ
13
ЮНКУН
189 (5904) №

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

Чăваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАÇАЧӖ.

ХАЛĂХ ВĂРÇИ

Гигантла фронтра паттăрла совет войскисемпе нимӗç фашисчӗсен кӗтӗвӗсем хушшинче хаяр çапăçусем пыраççӗ. Нимӗç фашизмӗн Совет Союзне хирӗç пуçарнă «çисӗмле вăрçи» арканса кайни халӗ ӗнтӗ витӗртен те витӗртерех куç умне тухса пырать.

Нимӗç фашисчӗсен командованийӗ пырса тăрăннă йывăрлăхсене фашистла пичет хăй те ирӗксӗрех йышăнать. Çавăн пек, «Фелькишер беобахтер», нимӗçсен фашистла партийӗн ертсе пыракан органӗ, кӳренсе çапла çырать: «Совет Союзӗ çавтери пысăк харсăрлăхпа килсе çапакан тата хăйӗн çапăçури çирӗплӗхӗпе Германин халичченхи мӗнпур противникӗсенчен малта тăракан противник пулни курăнчӗ. Германия халиччен тӗл пулнă мӗнпур противниксенчен СССР чи хăрушши пулса тăрать».

Фашистла «пурне те пӗтерекен тотальнăй вăрçă»—вăл противникăн мирлӗ халăхне хирӗç пуçарнă чи хаяр та тискер поход. Фашистла теоретиксенчен пӗри—Бонзе: «тотальнăй вăрçă» вăл «уйрăм халăхсене пӗтӗмӗшпех пӗтерессишӗн пыракан кӗрешӳ» евӗрлӗ пулӗ, тесе çырнă.

Юнлă Гитлер, хăй çӗнтерсе пусмăра чикме палăртнă çӗршывсен халăхӗсене кăна мар пӗтерме, тата хăйӗн çăткăн вăрă-хурахла планӗсене пурнăçа кӗртессишӗн Германи халăхӗн миллионшар пурнăçӗсене те вутта пăрахма хатӗр тăни çинчен пӗрре çеç мар каланă. Гитлер «тотальнăй вăрçă» çинчен çапла каланă: «Эпӗ çав вăрçа çухатусем çине çаврăнса пăхмасăрах туса пырăп. «Тотальнăй вăрçă» мӗн иккенне пиртен кашниех пӗлет. Эпӗ нимӗнле аркату умӗнче те чарăнса тăмăп... эпир варварсем... варварсем пулассăн та... манăн пӗр-пӗр ырă кун вăрçă пуçлани çинчен пӗлтермелле пулать пулсан, эпӗ вилме яракан вунă миллион нимӗçӗн кунçулӗ пирки иккӗленсе е вăрахланса тăма хама-хам ирӗк пама пултаратăп-и-ха». XX ӗмӗрти каннибалсем юншăн çăткăнланни—пӗтӗмпех çак сăмахсенче.

«Тотальнăй вăрçă» Германи халăхӗнчен çавтери пысăк жертвăсем ыйтать. Халиччен гитлерла бандитсен Германи халăхне улталама май килнӗ, мӗншӗн тесен фашистла захватчиксем туса пыракан халичченхи вăрçăсем кунашкал пысăк жертвăсем ыйтман. Халӗ ӗнтӗ, нимӗç хулисен госпитальӗсем кăна мар, Германия оккупациленӗ çӗршывсенчи хуласен госпитальӗсем те суранланнисемпе тулса ларнă чухне, нимӗç халăхӗ: мӗн ятпа тăкăнать кун чухлӗ халăх?—тесе шухăшлама тытăнать. Унăн çак ыйтăвӗ çине гитлерла бандитсем ответлемеççӗ.

Германи халăхне ответ тупма отечественнăй вăрçа çӗкленнӗ совет халăхӗ пулăшӗ. Совет халăхӗ хăй мӗншӗн кӗрешнине пӗлет, тискер-кайăкла тата çынçиенле «тотальнăй вăрçа» хирӗç çӗкленнӗ халăх вăрçи мӗнпур вăрçăсенчен чи тӗрӗслӗхлӗ вăрçă пулса тăнине вăл пӗлет. Вăл пӗлет, унăн ӗçӗ тӗрӗс ӗç, ăна çак кӗрешӳре ирӗклӗхе юратакан пӗтӗм тӗнчери халăхсем пулăшса пыраççӗ, юлашкинчен, ултава лекнӗ Германи халăхӗ те ун енче пулать,—Германи халăхӗ хăйӗн пурнăçне сыхласа хăварас тесен, гитлерла фашизмăн ирсӗрлӗхӗнчен тасалма тивӗçлӗ.

Совет çӗршывӗн пӗтӗм хăватлă вăйӗ, нумай миллионлă совет халăхӗн иксӗлми вăй-хăвачӗ фронта çирӗплетессишӗн, тăрантарассишӗн, мӗн кирлине пурне те парассишӗн, хамăрăн хуласене, заводсене, фабрикăсене, колхозсене ылханлă тăшмантан сыхлассишӗн хӗрсе, çулăмланса тăрать. Фронтпа тыл çак вăрçăра пӗр пулса тăчӗç. Халлӗхе фронта чӗнмен, тылра ӗçлекен совет çыннисем хăйсене, пирӗн боецсем фронтра тытнă пекех, тытаççӗ, хăйсен пӗтӗм вăй-халне тăван çӗршыва параççӗ.

Ку вăрçă пӗтӗм халăх вăрçи пулса тăни нимӗçсен фашистла пуçкасакансен тылӗнче фронт туса хуракан партизанла движени анлăн та хăватлăн сарăлса пынинче уççăн курăнса тăрать. Тăшман тӗппипех çуннă çӗр тăрăх утать. Кашни утăмрах тăшмана хăрушлăх кӗтсе тăрать. Хăюллă партизансем тăшманăн коммуникацийӗсене аркатаççӗ, тăшмана яланах кӗтмен çӗртен, яланах тӳррӗн те тӗл пырса çапаççӗ.

Гитлер пусмăрласа илнӗ çӗршывсенчи халăхсем, совет халăхӗн примерӗпе хавхаланса, хăйсен кӗрешӗвне вăйлатса пыраççӗ. Хăйсен ирӗклӗхӗсемшӗн кӗрешӗве çӗкленнӗ халăхсен пӗрлӗхлӗ фрончӗ сарăлса, çирӗпленсе пырать. Халăх вăрçисен вучахӗсем нумайланаççӗ те ӳсеççӗ. Гитлерăн юнлă йыткӗтӗвне, гитлеризма кураймании — нихăçан сӳнми, пур ирсӗрлӗхе çунтаракан кураймалăх Совет Союзӗн, Великобританин халăхӗсене пӗрлештерчӗ. Юн ӗçсе тискерленсе урса кайнă фашистла разбойниксен тыткăнне лекнӗ тăванла славян халăхӗсем çак фронта хутшăнчӗç.

Гитлерла Германие хирӗç кӗрешӗве çӗкленнӗ халăхсем гитлерла фашизма пӗтӗм хаярлăхпа кураймаççӗ, кӗрешӳпе çӗнтерӳшӗн пӗтӗм вăй-хăватпа тăраççӗ, çакă вăл мӗнпур славян халăхӗсен Мускаври митингӗнче тухса каланă славян халăхӗсен представителӗсен сăмахӗсенче уççăн палăрчӗ. Славян халăхӗсен представителӗсен сăмахӗсем хӗрӳллӗ те тарăхуллă; хăйсен тăван çӗршывне, хăйсен халăхне хӗрӳллӗн юратнипе çунса тăракан сăмахсем Гитлера хирӗç, фашистсен тискер-кайăкла варварствине хирӗç кӗрешекен халăхсен пӗрлӗхлӗ фронтӗнче славян халăхӗсен тӗнчи малти позицисенче боевой вырăн йышăнни çинчен калаççӗ. Ирӗклӗхе юратакан, çуллӗ кăмăллă славян халăхӗсем гитлерла пусмăртан пӗтӗмӗшпех ирӗке тухмасăр кӗрешме пăрахмӗç.

Мӗнпур славян халăхӗсен митингӗнче вырăс писателӗ Алексей Толстой пӗтӗм славянствăн таса кураймалăхне—гитлерла пусмăра курайманнине каласа пачӗ: «Çук, Варшава, Белград, Чачак, Ягодин, Баня вучахӗсен кӗлӗнче хӗлхем сӳнмен-ха! Çав хӗлхеме таса кураймалăх вӗрсе хăватлантарать—Германи фашизмӗн пӗтӗм славян халăхӗсен тӗнчине чуралăха чиксе, пӗтерсе лартма пăхакан варварла, ăссăр та юнлă ӗмӗтне çав хӗлхем çинче çунтарса, çилпе вӗçтерсе ярăпăр. Славянсем! Эпир кӗрешме тата çӗнтерме пӗрлешетпӗр».

Фашистсен атти таптаса пăрахнă çӗршывсенчи халăхсен хаяр хăватне, уйрăмах, Гитлер тискер-кайăк пек кураймасăр пăхакан, хăй вӗсен умӗнче вилес пек хăраса, чӗтресе тăракан славян халăхӗсен хаяр хăватне Гитлер туять ӗнтӗ, вăл çакна кунран-кун тата ытларах туйса пырӗ. Совет Союзӗ пек хăватлă та хаяр противника Гитлер халиччен пӗлмен-ха. Совет Союзне хирӗç вăрçă пуçличчен икӗ е ытларах фронтлă вăрçă мӗн иккенне пӗлмен-ха. Халӗ гитлерла Германия халăхсен пӗрлӗхлӗ фрончӗн никам çӗнтерейми хăватлă вăйӗ çине пырса тăрăнчӗ. Халăхсен юнлă Гитлера хирӗç пыракан вăрçи чăннипе тин кăна-ха сарăлса пырать, малалла вăл татах та ытларах сарăлӗ.

Гитлерла Германия хăй ултавлăн, вăрă-хурахла тапăнса килсе Совет Союзне туртса кӗртнӗ вăрçă вăраха тăсăлакан вăрçă пулса кайни уççăнах курăнса тăрать. Ан тив, тăшман халлӗхе вăйлă та хаяр пултăр, ан тив, унăн вăрă-хурахла вăрçа малалла туса пыма вăйӗсем пӗтмен пулччăр, пурпӗрех унăн шăпи тулнă, вăл арканатех. Пирӗн паттăрла Хӗрлӗ Çарăн хирӗç тăрас хăвачӗ ӳсет, малалла та ӳссех пырӗ, кунта совет халăхӗпе, унăн Хӗрлӗ Çарӗпе юнашар славян халăхӗсен боецӗсем тăрӗç, пурте вӗсем пӗтӗмӗшлӗ тăшмана хирӗç фронтра та, тылра та хăватлăн кӗрешӗç.

«Тотальнăй вăрçăн»—тискер те захватникла, вăрă-хурахла вăрçăн халăхра тымарсем çук, вӗсем пулма та пултараймаççӗ. «Тотальнăй вăрçăн» никӗсӗ—çынсенчен чунсăр автомат-çынвӗлерен туса хуни, çӗршывран тата халăхран чунсăр та ирсӗр вăрçă машини туса хуни пулса тăрать. Халăхран çавăн пек нимӗнле наказани тӗлне пӗлмесӗр мăшкăллама юрамасть. Çакна Гитлерпа унăн генералӗсем часах туйса илӗç. Гитлерла йыткӗтӗвӗсен çăмăл çӗнтерӗвӗсене пула сарăлнă сӗрӗм сӳрӗле пуçларӗ ӗнтӗ. Германи çарӗн ăшчикӗ çӗрсе пăсăлнин тата дисциплина ӳкнин тӗслӗхӗсем палăраççӗ те ӗнтӗ. Совет çӗрӗ çине тапăнса кӗнӗ гитлерла ордасене пирӗн Хӗрлӗ Çар хытăрах та хытăрах пыра-пыра çапнă май çав пирвайхи паллăсем нумайлансах, ӳссех пырӗç.

Совет халăхӗ-исполин халăх вăрçине çӗкленчӗ. Унпа пӗрле халăх вăрçине славян халăхӗсен пӗтӗм тӗнчи çӗкленет. Гитлерла Германине хирӗç хăватлă Великобритания кӗрешет. Халăхсен пӗрлӗх фрончӗн çак аслă хăвачӗ «тотальнăй вăрçă» теорине кăна мар çапса аркатӗ, вăл, çав хăват, гитлеризма, гитлерла Германие чăннипех те тотальнăй поражени, урăхла каласан, пӗтӗмӗшпе çавăрса илекен татăклă поражени кӳрӗ, кун хыççăн фашистла пусмăрлăх яланлăхах пӗтӗ.

(«ПРАВДА» умстатьи, августăн 11-мӗш).

Совет самолечӗсем Берлин районӗ çине пырса тапăнни

Августăн 10-мӗшпе 11-мӗш хушшинче çӗрле совет самолечӗсем Берлин районӗнчи вăрçă объекчӗсем çине çӗнӗрен пырса тапăннă. Вут чӗртекен тата фугаслă хăватлă бомбăсем пăрахнă. Берлинра пысăк пушарсем тухнă тата вăйлă взрывсем пулнă.

Пирӗн самолетсем, пӗр самолетсăр пуçне, пурте хăйсен базисене таврăннă. Таврăнман самолета шыраççӗ.

Совет Информаци Бюровӗнчен

Августăн 11-мӗшӗнчи каçхи пӗлтерӳ

Августăн 11-мӗшӗнче пирӗн войскăсем Сольцы, Смоленск, Белая Церковь тата Умань енӗсенче кунӗпех противника хирӗç çапăçнă.

Пирӗн авиаци противникăн мотомехчаçӗсемпе пехотине пыра-пыра çапнă, аэродромӗсенче унăн авиацине атакăланă, çавăн пекех тата Дунай юханшывӗ çинчи Черновода ятлă пит пысăк чугунçул кӗперӗ çине тата противникăн Констанцăри карапӗсем çине бомбăсем пăрахнă. Кӗпере аркатса тăкнă.

Августăн 10-мӗшӗнче нимӗçсен 30 самолетне пӗтерсе тăкнă. Пирӗн 25 самолет пӗтнӗ. Тӗрӗс шута илнӗ даннăйсем тăрăх, августăн 10-мӗшпе 11-мӗш хушшинче çӗрле нимӗç самолечӗсем Мускав çине вӗçсе пынă вăхăтра нимӗçсенне, малтан пӗлтернӗ пек, 5 самолет мар—6 самолет персе антарнă.

* * *

Çак кунсенче нимӗçсемпе финсен 60—70 самолечӗ Мурманск районӗ çине массăллăн вӗçсе пырса тапăнма хăтланнă. Тăшман самолечӗсен отрядне хирӗç çапăçма пирӗн истребительнăй авиаци вӗçсе тухнă. Сывлăшра пысăк çапăçу пуçланса кайнă. Пирӗн летчиксем малтанхи хут хăвăрт та хăватлăн пырса çапнипех противникăн çапăçăва йӗркеленсе пынă самолечӗсене арката янă. Нимӗçсемпе финсен самолечӗсем пӗтӗмӗшлӗ управленине çухатса, пысăк мар группăсене сапаланса кайнă. Уйрăм самолетсене тата фашистла бомбардировщиксен группине пӗтерсе тăкас ӗç пуçланнă.

Пирӗн летчиксем вăйлăн хӗссе пынине кура, нимӗçсен 6 бомбардировщикӗ çапăçуран тухма хăтланнă. Вӗсем çӗрелле хăвăрт анса пынă тата кăнтăр-хӗвеланăç еннелле тарма пуçланă. Нимӗçсем çине пирӗн истребительсен звени ыткăнса пырса, вӗсен çулне пӳлсе лартнă. Фашистсен икӗ бомбардировщикӗ, совет машинисем вӗсем çине питӗ хăвăрт пынине асăрханă хыççăн, çӗр çинелле татах та хăвăртрах анма пуçланă. Фашистсенчен пӗри йăнăш туса К. высоти çинче çӗр çине пырса тăрăннă. Питех те вăйлă взрыв пулнă. Нимӗçсен иккӗмӗш самолетне сиенленӗ, вăл хăйӗн хăвăртлăхне часах чакарнă. Совет летчикӗсем ăна хăваласа çитсе персе ӳкернӗ.

5 пин метр çӳлӗшӗнче совет самолечӗсен пӗр звени тăшманăн 9 бомбардировщикне салатса янă тата вӗсенчен тăваттăшне хупăрласа илнӗ. Тăшмансем темиçе минута хушши хаяррăн пенӗ, аялалла чăмнă, çӗнӗрен çӳлелле вӗçсе хăпарнă, анчах совет самолечӗсем хупăрласа илнӗ çӗртен вӗçерӗнсе тухайман. Пирӗн летчиксем вӗсене пур çӗрте те хăваласа çитнӗ. Фашистсен пулясемпе персе тивретнӗ икӗ самолечӗ вут хыпса илнипе калама çук пысăк факелсем пек çӗре татăлса аннă. Тăшманăн ытти икӗ бомбардировщикне вăйлăн сиенленӗ. М. ялӗ тӗлӗнче нимӗçсен çичӗ «Хейнкелӗпе» советăн 9 истребителӗ хушшинче сывлăшра хаяр çапăçу пулса иртнӗ. Пирӗн летчиксем фашистсен самолечӗсене умранах пырса çапнă. Тӳрех пырса тунă атакăна тӳсеймесӗр, нимӗçсем икӗ группăна уйăрăлнă. Пӗр группи каялла çаврăнса кайнă, тепри çӳлелле хăпарса Мурманск районне вӗçсе кайма шутланă. Советăн виçӗ самолечӗ пӗрремӗш группăна хыçран хăваласа çитнӗ те, фашистсен икӗ самолетне персе антарнă. Нимӗç самолечӗсен иккӗмӗш группине 4500—5000 метр çӳлӗшӗнче атакăланă. Пирӗн самолетсем çакăн пек çӳлӗшре, нимӗç самолечӗсемпе танлаштарсан, маневрсем тума ытларах пултарнă. Виçӗ «Хейнкель» çухатса, нимӗçсем каялла çаврăннă та, Финлянди еннелле кайнă.

Нимӗçсемпе финсен самолечӗсем вăрçă пуçланнăранпа Мурманск районӗ çине чи вăйлăн пырса тапăнма хăтланса пăхни намăслăн арканса кайрӗ. Çак районра совет истребителӗсемпе зенитчикӗсем нимӗçсемпе финсен летчикӗсене 31-мӗш хут каялла хăваласа янă, вӗсене пысăк вырăн йышăнса тăракан объектсем çине бомбăсем пăрахма май паман. Çак çапăçу вăхăтӗнче пирӗн истребительсем сывлăшра нимӗçсемпе финсен 30 бомбардировщикне персе ӳкернӗ. Тăшманăн виçӗ самолетне зенитнăй артиллери персе антарнă. Совет авиацийӗн пӗр самолет пӗтнӗ. Пирӗн икӗ истребитель çине тăшман снарячӗсен ванчăкӗсем пырса тивнӗ, анчах вӗсене юсанă хыççăн çав самолетсем каялла каллех сывлăша вӗçсе хăпарнă. Пирӗн самолетсем çапăçу пуçламӗшӗнчех пуçарулăха хăйсен аллине илнӗ, çав пуçарулăха нимӗçсене йăлтах çапса аркатиччен хăйсен аллинчен вӗçертмен.

* * *

Н-ски полкăн разведчикӗ Матвеев юлташ вăрман хӗрринче фашистсен икӗ самолечӗ пуррине палăртнă, çав самолетсем çӗрлехи вӗçеве хатӗрленнӗ пулнă. Хăюллă красноармеец пысăк мар ремонтнăй мастерской пытарса тăракан утă купи патне шăвăнса пырса вут чӗртсе янă, вара çăра тӗтӗм хӳттипе витӗнсе ручной гранатăсемпе персе, икӗ самолетне те стройран кăларнă. Походнăй мастерской çăлса хăварас тесе фашистсем утăна аяккалла сирсе пăрахнă вăхăтра Матвеев юлташ хăйӗн автоматӗнчен тӗл персе тивретсе фашистсен 5 летчикне пӗтерсе тăкнă.

* * *

Совет артиллерисчӗсемпе зенитчикӗсем хăйсен орудийӗсенчен тӗл персе тивретессине кашни кунах ӳстерсе пыраççӗ. Муханов сержантăн орудийӗ çине фашистсен 10 танкӗ тапăннă. Малтанхи хут кăларса янă снарядсемпех Муханов юлташ тăшманăн виçӗ машинине персе çӗмӗрнӗ, вӗсем çунма пуçланă, ыттисем каялла тарнă. Виçӗ кун хушши çапăçнă вăхăтра Муханов юлташ хăйӗн орудийӗнчен персе фашистсен салтакӗсемпе офицерӗсене 100 çын ытла пӗтерсе тăкнă.

Галин лейтенантăн батарейинчи зенитчиксем вăрçă пуçланнăранпа фашистсен 8 бомбардировщикӗпе 3 истребительне персе антарнă. Нумаях та пулмасть батарея вырнаçса тăракан района тăшман самолечӗсем пырса тухнă, вӗсем пирӗн войскăсене атакăлама хăтланнă. Çак çапăçура Галин юлташăн батарейи фашистсен 4 самолетне персе антарнă. Тӗл персе тивретекен зенитчиксене снайпер-красноармеецсем пулăшаççӗ. Çак кунсенче «Мессершмиттсен» звени çӗр çуммипе аялтан вӗçсе пырса Никитинский лейтенантăн подразделенине атакăлама хăтланнă. Снайпер старшина Малышев винтовкăран тӗл персе тивретсе тăшманăн пӗр истребительне персе антарнă, ытти самолетсем тарса пытаннă.

* * *

Хӗвеланăç Белоруссин нимӗçсен фашистла войскисем туртса илнӗ районӗсенче партизанла движени кашни кун анлăрах та анлăрах сарăлса пырать. Вилейка облаçӗнчи Молодечно хулинчен çурçӗр енче чугунçул çинче ӗçлекен рабочисен партизанла отрячӗ кӗрешет, çав отряда машинист З. юлташ командир пулса ертсе пырать. Çак отрядăн боецӗсем Молодечно—Вилейка линийӗ çинче нимӗçсен пысăк мотодрезинине рельсăран кăларса йăвантарса янă. Крушени пулнипе нимӗçсен штабра ӗçленӗ 10 офицерӗпе охранăри 12 салтакӗ вилнӗ. Партизансем икӗ ручной пулемет, 10 автомат тата пистолетсем туртса илнӗ.

Вăрманта Ж. местечко патӗнче, совет самолечӗсенчен пытанса, противникăн пысăк обозӗ маскировка туса чарăнса тăнă. Ю. юлташ командир пулса ертсе пыракан партизансен отрядӗнчи боецсем обоз ăçталла кайнине икӗ кун хушши сăнаса тăнă. Охранăна вăрмана астарса кӗртес тесе, разведчиксем обоз çине темиçе хутчен те пенӗ, анчах та нимӗçсем обоз патӗнчен уйăрăлса кайман. Фашистсен обозӗ чарăнсан партизансем обоз умӗнчи вăрмана тивретсе янă та, пулеметсенчен пеме пуçланă. Нимӗçсем хушшинче паника пуçланса кайнă. Ӗрехсе кайнă лашасем урапасене çӗмӗрсе пӗтернӗ тата çынсене тапта-тапта тăкнă. Фашистсен салтакӗсем тарнă, вӗсем продовольстви, инженернăй оборудовани тата виçӗ радиостанци тиенӗ 42 автомашинăпа 32 повозкăна вăрманах пăрахса хăварнă. Çапăçу хирӗнче партизансем нимӗç салтакӗсен 37 виллине шутласа кăларнă.

Белосток облаçӗнчи Гродно хулинчен инçех мар вырăнта лесничий К. юлташ командир пулса ертсе пыракан партизансен отрячӗ Неман юханшывӗ çинче моторлă лодка çине пенӗ. Лодка шыва путнă. Нимӗçсен 10 салтакӗ вилнӗ. М. ялӗ çывăхӗнче çӗрле партизансем пысăк мар виçӗ сулă пуррине асăрханă, çав сулăсем çинче фашистсем 6 çăмăл орудине юханшыв урлă каçарнă. Сулăсем çинче Германин 24 артиллерисчӗ пулнă. Нимӗçсене çыран патне çывхарма май парса, партизансем пулеметсемпе пăшалсенчен пеме пуçланă. 8 фашиста вӗлернӗ тата амантнă, ыттисем сулăсем çинчен сикнӗ те, тепӗр енчи çыран патне ишсе кайнă. Тупăсем çумӗнчен замокӗсене вӗçертсе илнӗ хыççăн, партизансем юханшыв варринче орудисене шыва тӗксе янă.

* * *

Колхозри хресченсем ăнса пулнă тырпула хăвăрт та йӗркеллӗн пухса кӗртеççӗ. Крым АСС Республикинчи тата Адыгей автономлă облаçӗнчи колхозсем тырпулсене пухса кӗртес ӗçе, пӗлтӗрхипе танлаштарсан 12—15 кун малтан вӗçленӗ. Сталинград облаçӗнчи Николаевски районри «Ленинская искра» колхоз хăйӗн сортлă участокӗсенче халиччен пулман пысăк тухăçлă тулă — гектартан 210 пăт туса илнӗ. Сталинград облаçӗнчи Котельниковски районри Ворошилов ячӗпе тăракан ялхуçалăх артелӗ вăйлă тухăçлă тырпул пухса кӗнӗ. Иртнӗ çулта гектартан 8,2 центнер илнӗ пулсан, кăçал вара 14—15 центнер тырă туса илнӗ.

Комбайнерсем производствăра пысăк çӗкленӳпе ӗçлеççӗ. Атăл çинчи нимӗçсен республикинчи Папассовски кантонри «Кемпфер» колхозра А. Бауэр юлташ «Сталинец» комбайнпа кашни кун 60 гектар тырă вырать. Чкалов облаçӗнчи Ташлински районри «Путь Ворошилова» колхозра колхозниксем уборкăн малтанхи виçӗ кунӗ хушшинче 5 лобогрейкăпа ӗçлесе 147 гектар ыраш вырнă. Норма тăрăх 4 гектар вырăнне, вӗсем кашни лобогрейкăпа кунне 9—10-шар гектар вырнă. Курманевски районри «Красный чапаевец» колхоз, лобогрейкăсемпе икӗ сменăпа ӗçлессине организацилесе, икӗ кун хушшинче 160 гектар ыраш вырнă. Кашни лобогрейка кунне 10-шар гектар тата ытларах та вырнă. Тырпулсене хăвăрт тата пӗр тăккаламасăр пухса кӗрсе, колхоз хресченӗсем тăшмана çӗнтерсе тăкас ӗçе хăвăртлатаççӗ.

ВЛКСМ Обкомӗнче

Оборона фончӗ валли воскресник туса ирттересси çинчен

ВЛКСМ обкомӗн бюровӗ августăн 17-мӗшӗнче комсомолецсемпе союзра тăман çамрăксен воскресникне ирттерме йышăннă, воскресникре ӗçлесе пухнă укçана çӗршыв оборонин фондне параççӗ.

ВЛКСМ обкомӗн бюровӗ ВЛКСМ райкомӗсене воскресникра ӗçлеме фабрик-заводсенчи, колхозсенчи çамрăксене тата çамрăк служащисемпе студентсене, вăтам шкулсенче вӗренекенсене явăçтарма хушнă.

ВЛКСМ райкомӗсемпе пуçламӗш организацисен, хуçалăх организацийӗсемпе çыхăнса, воскресник туса ирттерме ӗç вырăнне, кирлӗ инструментсене халех хатӗрлемелле, ӗçе организациленӗ ответлă çынсене уйăрса хумалла.

Хӗрлӗ Çарӗн начальство тата рядовой составне орденсемпе тата медальсемпе наградăлани

Германи фашизмне хирӗç пыракан кӗрешӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кăтартуллăн пурнăçа кӗртнӗшӗн тата çак ӗçре хăюллăхпа хастарлăх кăтартнăшăн СССР Верховный Совечӗн Президиумӗ кăларнă Указпа:

Ленин орденӗпе — 1 çынна,

«Хӗрлӗ Ялав» орденӗпе — 26 çынна,

«Хӗрлӗ Çăлтăр» орденӗпе — 48 çынна,

«За отвагу» медальпе — 19 çынна,

«За боевые заслуги» медальпе — 8 çынна наградăланă. (ТАСС).

КӖСКЕН

▲ ХУТАРТИ (Çӗмӗрле р.) пионерсемпе шкул ачисем, учительсем ертсе пынипе, икӗ тоннăна яхăн тимӗр-тăмăр пухнă.

▲ ЭРЕНАРТИ (Элӗк р.) «Самолет» колхоз кăçал пулă кӳллинчен 3000 генкӗ тупăш илнӗ.

Чăваш АССР Верховный Совечӗн Президиумӗнче

Августăн 10-мӗшӗнче Чăваш АССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ З. Андреева юлташ тава тивӗçлӗ ӗçсемшӗн РСФСР тата Чăваш АССР хисеплӗ званийӗсене панă çутӗç, сывлăха сыхлав, искусство работникӗсене, çавнашкалах Чăваш АССР Верховный Совечӗн хисеплӗ грамотисемпе наградăланă работниксене хисеплӗ грамотăсем пачӗ.

Малтан Чепкас-Никольскри туллимар вăтам шкулти учитель Н. В. Патов юлташ РСФСР шкулăн тава тивӗçлӗ учителӗн хисеплӗ грамотине илчӗ. Вăл хисеплӗ грамотăна илсе, партипе правительствăна тата Сталин юлташа тав турӗ.

— Совет Союзӗнче, — терӗ вăл, — культура ӗçӗнчи работниксене пысăккăн хаклаççӗ. Гитлерла Германире культура работникӗсене хӗсӗрлеççӗ.

Патов юлташ çамрăк ăрува воспитани парас ӗçре малашне те çине тăрса ӗçлеме тата хӗçпăшал тытса тăван çӗршыва хӳтлеме хатӗр тăни çинчен шантарчӗ.

Чăваш АССР искусствăн тава тивӗçлӗ деятелӗн хисеплӗ грамотисене драматург П. Н. Осипов, художник Н. К. Сверчков, композитор Г. Г. Лисков юлташсем илчӗç.

П. Осипов юлташ хисеплӗ грамотăна илнӗ май, вăл тăван çӗршывăн тӳрӗ кăмăлпа ӗçлекен, дисциплинăллă гражданинӗ пулма, драматурги енӗпе те медицина тӗлӗшпе те тӳрӗ кăмăлпа ӗçлеме сăмах пачӗ.

Хисеплӗ грамотăсене Чăваш АССР тава тивӗçлӗ врачӗ Шульпенкова, Чăваш АССР шкулăн тава тивӗçлӗ учителӗсем Л. Белякова (Вăрнар районӗнчи Зеленовкăри пуçламӗш шкул заведующийӗ), М. Петров (Шăмăршă районӗнчи Пайтерекри пуçламӗш шкул) юлташсем илчӗç.

Вӗсем хыççăн промышленность ӗçӗнчи работниксене 6 çынна Чăваш АССР Верховный Совет Президиумӗн хисеплӗ грамотисене пачӗç.

Чăваш АССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ З. Андреева юлташ наградăланă юлташсене саламларӗ, вăл наградăланă юлташсем малашне те пысăк хастарлăхпа ӗçлени, тăван çӗршывшăн, тылпа фронта тӗреклетессишӗн тăрăшса ӗçлени, малашнехи ӗçре çӗнтерӳсем тума тăрăшни çинчен шанса тăнине пӗлтерчӗ.

Икшер норма тултараççӗ

ИШЛЕЙ. Колхозниксем уйхирте пысăк хастарлăхпа ӗçлеççӗ, вӗсем тырпулсене кӗске срокрах пысăк пахалăхпа пухса кӗртессишӗн кӗрешеççӗ. «Новое Марково» колхоз августăн 4-мӗшӗнче ыраш вырма тухрӗ, вăл 45 гектар вырнă та ӗнтӗ. А. Афанасьева, В. Васильева колхозницăсем кулленхи ӗç нормине 200 процент таран тултарса пыраççӗ.

Вăхăт усăсăр иртмест

ÇЕРПУ. «Камай» колхоз членӗсем халӗ хӗрсех тырă выраççӗ. Колхозниксемпе колхозницăсем пӗр-пӗринпе ăмăртса ӗçлеççӗ. Ф. Емельянов, Е. Емельянова, К. Прокопьева тата ытти нумай колхозниксемпе колхозницăсем хăйсен нормисене 150—200 процент таран тултараççӗ.

Колхозниксем кăнтăрлахи кану вăхăтне те усăллă ирттереççӗ. Вӗсем кану вăхăчӗпе уса курса, ПВХО нормине пама вӗренеççӗ.

С. ПАВЛОВ.

Хӗрарăмсем ответлă ӗçсенче

ОКТЯБРЬСКОЕ. Хӗрлӗ Çара кайнисем вырăнне колхозсенче хӗрарăмсем ӗçлеççӗ. Чăнкассинчи Калинин ячӗпе тăракан колхозра ӗне фермин заведующийӗ А. Киселев Хӗрлӗ Çар ретне кайрӗ. Ун вырăнӗнче халӗ Исаева колхозница ӗçлет. В. Михайлова колхоз счетовочӗ пулса ӗçлеме пуçларӗ.

«Молния» колхозăн председателӗ Хӗрлӗ Çара кайнă. Унăн ӗçне Кузнецова йышăннă. Çавăн пекех Маяковский ячӗпе тăракан колхозра М. Иванова колхозри уйхир бригадирӗ пулса ӗçлет.

Хӗрарăмсем колхозра пысăк вăй пулса тăраççӗ. Вӗсем, фронта кайнă арçынсем вырăнне тăрса, тылри ӗçе çирӗппӗн туса пырассишӗн пӗтӗм вăйне хурса ӗçлеççӗ.

Ф. ДАНИЛОВ.

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. УКЕРЧӖК ÇИНЧЕ: истребительсем боевой заданине пурнăçлама вӗçсе пухса каççӗ.
Л. Великжанин фото-ӳкерчӗкӗ. (ТАСС).

Мĕнпур славян халăхĕсен тĕнчин фашизма аркатма пĕрлешмелле

Мĕнпур славян халăхĕсен 1941 çулти августăн 10-мĕшĕнче Мускавра пулса иртнĕ митингĕнче вырăс писателĕ академик Алексей Толстой каланă сăмах

Славянсем! Вырăссем, украинецсем, белоруссем, полякăсем, чехсем, словаксем, сербсем, хорватсем, македонецсем, черногорецсем, болгарсем, словенецсем, Карпат леш енчи украинецсем — тĕп славян чĕлхинчен хунавланса тухнă тăванлă чĕлхесемпе калаçакансем пурте, ĕлĕк авал тăванлă ăрусен пĕр йышĕнче пĕтĕрĕсе тăнисем тата хăйсем никама пăхăнмасăр пурăнассишĕн, хăйсен нациллĕ культуришĕн, мирлĕ ĕç правишĕн кĕрешекенсем пурте!

Славянсем! Гитлерла пусмăртан хăвăртрах та яланлăхах ирĕке тухассишĕн мĕнпур славян халăхĕсен тĕнчин пĕрлешме вăхăт çитрĕ. Эпир пĕр танлисем хушшинче пĕр танлисем пек пĕрлешетпĕр. Пирĕн хушăмăрта пысăкки е пĕчĕкки пулмалла мар. Пирĕн пĕр задача та пĕр тĕллев — гитлерла çарсене аркатасси, национал-социализмăн вăрçăллă-агрессивлă мĕнпур системине пĕтересси. Пирĕн пĕр хĕрӳллĕ те аслă кăмăл кăна, — славян халăхĕсем, çавăн пекех пирĕнпе кӳршĕллĕ пурăнакан халăхсемпе государствăсем тата ытти тĕрлĕ халăхсем хăйсен государствисен талккишĕсенче мирлĕн те лăпкăн малалла аталанса пыччăр. Эпир ытти халăхсемшĕн нимĕнле пусмăр пулса тăрассине те, нимĕнле ертсе пырас вырăн йышăнассине те ăмсанмастпăр. Витĕрех реакциллĕ юхăм пулса тăракан, халăхсен пĕртанлăхĕшĕн тата государствăсемпе халăхсен нациллĕ аталанăвĕн аслă задачисемшĕн пĕтĕмпех тăшманла пулса тăракан панславизм идейине эпир татăклăн та çирĕппĕн сиретпĕр. Пирĕн задача — темĕн пек пысăк жертвăсем тумалла пулсан та, пĕрлешӳллĕ вăйсемпе нимĕçсен фашистла пусмăрне пĕтересси.

Славянсем! Хăшпĕрисем ĕнер, гитлерла Германи вĕсен мирлĕ пурнăçне тивмест тесе шутланă пулсан тата Гитлерăн «Моя борьба» ятлă кĕнеки, хăйĕн наркăмăшлă сăннипе пĕтĕм славянствăн чĕрине сăхма туртăнаканскер, сĕмсĕр те шавлă сӳпĕлтетӳ кăна пулса тăрать тесе шутланă пулсан, паян çав çынсем Германи фашизмĕ хăйĕн программине чăннипех тата çине тăрсах пурнăçа кĕртсе пынине ăнланса илчĕç.

«Расăллă çӳп-çап вырăнĕнче тăракан славян çыннисен масси хăйĕн çĕрĕсене тытса тăма тивĕçлĕ мар, — çĕрсем Германи господисен аллине куçмалла, славянсене хăйсене вара — халĕ çĕр тытса тăраканскерсене — çĕрсĕр пролетарисем туса хумалла». Анчах славянсен хисепĕ виççĕр миллион çынран ытла, вĕсем, тата хунавлă... «Эпĕ, — тет Гитлер, — славянсем çуралассине чарас тесе, славянсен арçыннисене хĕрарăмĕсенчен нумай çулсем хушши тăтăшах уйăрса тытăп. Славянсем хунассине эпĕ пур майсемпе те чарăп... Хурт-кăпшанкăсем пек ĕрчекен миллион славянсене пĕтерес правăна манăнне хам хирĕçлеме пултарĕ...»

Акă вăл Германи фашизмĕн программи. Хĕвеланăçĕнчи славянсем ку вăл сăмах мар, ĕç, юнлă ĕç иккенне курчĕç. Пĕрисемшĕн çакă вăл — чухăнлăх, фашист хăрхăмĕ патакпа çапса ирĕксĕр ĕçлеттерни, славянсенчен икĕ уралла выльăх, чура туса хуни, е тата — нимĕçсем Польшăра вăйлăн тума тытăннă стерилизаци. Теприсемшĕн çакă вăл — фашист пульли е çĕççи пырса тăрăннипе çитнĕ вилĕм, концентрациллĕ лагерьсенче асаплантарнипе, выçăхса хăртăннипе çитнĕ вилĕм.

Фашистсенчен хĕрхенӳ кĕтме çук. Хĕрхенӳ çук... Çак вăхăтра мĕнле те пулин тӳлеккĕн ирттерсе яма шутлакансем, йăваш та палăрми çын пулса юлма пăхакансем питех те йăнăшаççĕ. Урисене шаларах пытарса чикнĕ кăпшанкăсем пек йăваш çынсене фашист атти таптаса лапчăтĕ.

Йăвашлăхпа сăвашлăх сирĕлччĕр! Çак хаяр кунçулта нимĕн те пулăшмĕ. Славянин! Сан çĕршыв çине, сан килӳ çине, сан çĕр лаптăкĕ çине чурасем тытакан хуçа пек хăпарса ларнă пусмăрçăсене курайманни санăн чунна çулăмлантарчĕ. Санăн чуну аслă та паттăрла ĕçсем тăвакан таса курайманлăхпа çунать.

Пур çĕрте те, кашни утăмрах, пысăк ĕçре те, пĕчĕккинче те сан курайманлăх сана кĕрешӳре çитĕнӳ тума ăс парать. Миллион славянсен — рабочисен, хресченсен, интеллигенцин — тата ытларах пĕр пулса, çав пĕрлĕхе тата ытларах ӳстерсе пырса, фашистла вăрçă машинине тормозламалла, сăтăрламалла, пăсмалла, пĕтерсе пымалла. Нимĕçсен вилĕм хатĕрĕсене сиенсĕрлетмелли чее майсем тупса пыракан чех рабочийĕсен паттăрлăхĕ çинчен пĕтĕм тĕнче пĕлет ĕнтĕ. Польша, Черногори, Серби, Македони партизанĕсен паттăрлăхĕ çинчен пĕтĕм тĕнче пĕлет. Çак кĕрешӳре вуншар та çĕршер пин çынсем чĕртсе пыраççĕ, — çак кĕрешӳве миллионсене хутшăнтармалла.

Пĕр самант та кĕтсе, иккĕленсе, вăрахланса тăма юрамасть! Кашни славян халăхĕ — ирĕклĕх, никама пăхăнманлăх ячĕпе тата пулас ăрусен мирлĕ телейлĕх ячĕпе — пĕтĕмĕшлĕ те пĕрлĕхлĕ фронта кашни хăй кĕрешӳве çĕкленме тивĕçлĕ. Ирĕклĕхе ылттăн тирĕк çинче илсе килмеççĕ, ирĕклĕхе алла хĕçпăшал тытса çапăçса илеççĕ.

Хĕвелтухăçĕнчи славянство — 160 миллион çынлă вырăссем, украинецсем, белоруссем — Союзлă Советлă Республикăсен ытти халăхĕсемпе пĕрле, ирĕклĕхе юратакан хăватлă Великобританипе пĕрле — çиччĕмĕш эрне ĕнтĕ Гитлерла çарсен ĕнсе шăммийĕсене аркатаççĕ. Германи командованийĕ хăйĕн гарнизонĕсене оккупациленĕ хуласенчен илнĕ ĕнтĕ тата çул çитмен çамрăксемпе ватта суланнă çынсене çара илет. Нимĕçсем оборонăна пĕтĕмĕшлĕн куçса пыни — вăл пĕтессин пуçламăшĕ пулса тăнине Гитлер ăнланать, çавăнпа та вăл çав инкеклĕ вăхăта аяккарах тăсма урса кайсах тăрăшать. Фашистсен командованийĕ пирĕн фронта пĕрре пĕр тĕлте, тепре тепĕр тĕлте танк колоннисен савăлĕсене çапа-çапа кĕртет, — анчах фашистсемшĕн ку çĕнĕрен те çĕнĕрен арканă тимĕр-тăмăр куписем пулнипе тата нимĕç виллисен татăкĕ-кĕсĕкĕсем пулнипе пĕтет. Тăшман вăйлă та хăрушă, анчах унăн ĕнтĕ пур çĕрте те ывăнни, речĕсем çĕршĕнсе пăсăлни сисĕнет. Анăçман çиçĕмле вăрçă унăн чĕрĕ вăйĕсене тата материальнăй хăвачĕсене çиçĕмле çисе пырать.

6 эрне хушшинчи пĕр миллион çурă ытла нимĕçсене вĕлернĕ, суранлатнă, тыткăна илнĕ. Нимĕçсен çарĕ хăйсен танкĕсен виççĕмĕш пайне, летчиксен чи лайăх кадрĕсемпе пĕрле авиацин пиллĕкмĕш пайне, 8 пин артиллери орудийĕ çухатнă. Анчах çакă вăл Хĕрлĕ Çарпа Великобритани вăйĕсене хирĕç пыракан вăрçăн пуçламăшĕ кăна-ха. Германин чĕрĕ вăйĕсене тата çар техникине пĕтерес ĕç тата хăрушларах виçесемпе малалла аталанса пырать.

Юн юхтаракан фашистла тискер-кайăк хăйне валли хăй хатĕрлесе хунă тĕпсĕр шăтăка каялла чакма пуçлас вăхăт часах çитет. Вăхăт çитет, ун чухне кашни вĕлернĕ нимĕç салтакĕшĕн çĕршер сербсене, е поляксене, е Крайны, Македонипе Черногори тăвĕсем хушшинчи партизансене мар перĕç, кашни асаплантарса вĕлернĕ сербшăн, полякшăн, черногорецшăн, словенецшăн тата македонецшăн фашистсен хăйсен пиншер пуçĕсене пама лекĕ.

Сук, Варшава, Белград, Чачак, Ягодин, Баня вучахĕсен кĕлĕнче хĕлхем сӳнмен-ха! Çав хĕлхеме таса курайманлăх вĕрсе хăватлантарать, — Германи фашизмĕн пĕтĕм славян халăхĕсен тĕнчине чуралăха чиксе, пĕтерсе лартма пăхакан варварла, ăссăр та юнлă ĕмĕтне çав хĕлхем çинче çунтарса, çилпе вĕçтерсе ярăпăр.

Славянсем! Эпир кĕрешме тата çĕнтерме пĕрлешетпĕр. Кашни славянла çĕршыв, ытти кирек мĕнле çĕршыв пекех, ирĕклĕн, мирлĕн, хăйĕн пĕтĕм вăй-халне ирĕке кăларса культурине тума пултартăр тесе пĕрлешетпĕр эпир. Славянство тĕнче культурипе цивилизацин пуянлăхне сахал мар турлăх кӳчĕ. Фашистсем çакна сирсе пăрахасшăн. Эпир нимĕç халăхне паха музыкăшăн, философишĕн, ĕлĕкхи ырă поэзишĕн тавтăватпăр, çав вăхăтрах, унăн, хăйĕн пурнăçне çăлса хăварас тесен, гитлерла фашизм ирсĕрлĕхĕнчен тасалма кирли çинчен асăрхаттаратпăр.

Тĕрĕслĕхпе ирĕклĕх идейисем славян халăхĕсемшĕн çывăх. Эпир ирĕклĕхпе мирлĕхе юрататпăр. Анчах пирĕн çине тапăнсассăн, кĕрешӳре эпир хаяр та çирĕп. Хĕçпăшал усранăшăн вĕлермелли çинчен Муссолини приказ кăларнипе ответлесе пĕтĕм Черногорипе влаçсене пĕтĕмпе те 2 винтовка кăна тавăрса панă. Славянинăн çакăн пек тумалла та ĕнтĕ.

Ирĕклĕх е вилĕм! Эпир хамăрăн çĕршыва мирлĕн чечеклентерессишĕн тăрататпăр тата хамăр кӳршĕсене те çавнах сунатпăр. Эпир этем ирĕклĕхĕн чи пысăк парнийĕсене илме: культурăна, искусствăсемпе наукăсене, ырлăхлă пурнăçа, телейлĕхе аталантарма ĕмĕтленетпĕр. Вăрçă мар, культура. Мĕнпур этемлĕхĕн пысăк тĕллевĕсен ячĕпе, — çапăçăва, славянсем! Юн ĕçсе, вăрă-хурахла ĕçсем туса ӳсĕрлнĕ фашистла варварсене хирĕç çĕнтерӳллĕ çапăçăва! Фашизма вилĕм!

Сывă пултăр ирĕке тухнă славян халăхĕсен тĕнчи!

Сывă пултăр пирĕн хăватлă союзница — Великобритани!

Фашизма хирĕç кĕрешекен пĕтĕм тĕнчери çĕршывсемпе мĕнпур халăхсем пурăнччăр та сывă пулччăр!

Августăн 11-мĕшпе 12-мĕш хушшинче çĕрле нимĕç самолечĕсем Мускав çине вĕçсе пыни

Августăн 11-мĕшпе 12-мĕш хушшинче çĕрле нимĕç самолечĕсен группи Мускав çине вĕçсе пыма хăтланнă. Тăшман самолечĕсене Мускав патне пынă çĕрте инçетри вырăнта сапаласа янă. Мускав патне вĕçсе пынă пĕчченшер самолетсем фугаслă бомбăсем пăрахнă. Пурăнмалли темиçе çурта пăшăлтернĕ. Пушарсем пулман. Жертвăсем пур.

Нимĕçсен пĕр самолетне персе антарнă.

Отечественнăй аслă вăрçăн фрончĕсенче

Фашистла полка çĕмĕрсе тăкни

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. Августăн 7-мĕшĕнче Совет Информаци Бюровĕ Хĕрлĕ Çарăн Совет Союзĕн Геройĕ капитан Краснов ертсе пыракан стрелковăй полкĕ Германи полкне çĕмĕрсе тăкни çинчен пĕлтернĕ.

Çав операцин ĕçĕсене тĕплĕнрех çутатса паратпăр.

...Ирхине ирех противник вăрманлă Н. юханшыв çыранĕнче хăйĕн пысăк вăйне пухса, уйрăм группăсемпе пирĕн чаçсем тăракан вырăна кĕрсе кайнă. Вăл малти подразделенисене хĕссе, В. пунктра йышăнма пултарнă. Çакă вара фашистла войскăсен пысăк операцин пуçламăшĕ пулнă, вĕсем юханшывăн тепĕр çыранне каçса, кирлĕ енсене йышăнма хăтланнă. Обстановка йывăрланса çитнĕ. Пысăк вырăн йышăнса тăракан пунктсене тăшман çавăрса илес хăрушлăх тăнă. Анчах нимĕçсен шухăшне часах туйса илнĕ. Капитан Краснов тăшмана çĕмĕрсе тăкма тата хăюллăн пырса çапнипе унăн стратегиллĕ планĕсене пурнăçа кĕртес ĕçе арпаштарса яма приказ илнĕ.

Шыв чиккишĕн çапăçу пуçланнă. Старший лейтенант Кудряшов ертсе пыракан батальон хăйĕн командирĕпе пĕрле нимĕçсем йышăннă Б. пункт çине вăйлă атакăна кĕрсе кайнă. Вăл тăшмана çиçĕм хăвăртлăхĕпе çапса унтан хăваласа янă. Çак участокра поражени тӳснĕ хыççăн, тăшман минометсемпе артиллерирен вăйлăн персе тăнипе усă курса, хăйĕн анчах илсе пынă вăйĕсене икĕ участокра юханшыв урлă каçарма пуçланă. Нимĕçсем юханшыв урлă пехотăн пĕр полкне яхăн, нумай хисеппе минометнăй батарейăсем, противотанковăй орудисем тата пысăк тупăсем каçарнă. Çавăн хыççăн капитан Краснов ертсе пыракан полкăн подразделенийĕсем пĕрин хыççăн тепри тăшмана çавăрса илсе, боевой приказа пурнăçа кĕртме тытăннă.

Нимĕçсем тавралла пирĕн чаçсем тарăн та сарлака юханшыв хысĕнчен хĕстерсе çурма кăшăл туса хунă. Совет артиллерийĕ, танксем тата авиаци вăйлăрах ĕçлеме тытăннă. Артиллеристсем шыв урлă каçнă тăшман çине вăйлăн персе тăма пуçланă. Вĕсем противникăн противотанковăй тупписене, миномечĕсене тата салтакĕсене питех тĕл пере-пере тивретнĕ. Инçете перекен орудисем юханшывăн тепĕр енчи çыранĕнчи противникăн çĕнĕрен илсе пыракан вăйĕсене тата шыв урлă каçса хăйсен чаçĕсемпе пĕрлешме пăхакан фашистсене çĕмĕрсе, пĕтерсе тăнă.

Противник Б. ялĕ районĕнче вăйлă противотанковăй район туса хунă. Çуртсем хушшине фашистсем 20 яхăн противотанковăй оруди, нумай минометсем лартса тухнă. Пехота наступленине хатĕрлесе, пирĕн танксем наступленине кĕрсе кайнă. Нимĕçсем вырнаçса тăнă вырăна чи малтан лейтенантсем Кубарев, Бублеев, Сандровский, Ивановский çĕмĕрсе кĕнĕ. Вĕсене старший лейтенант Крылов ертсе пынă. Вăйлă машинăсем хăйсен çулĕ çинчи мĕнпур чăрмавсене çĕмĕрсе, ялăн пур енчен те малалла пынă.

Танксен ушкăнне хирĕç фашистсем çĕршер снарядсемпе персе тăнă, анчах советăн хаяр машинисем çаплах тапăнса пынă.

Тăшман чеелĕхпе çăлăнма хăтланнă. Красноармеецсен тумĕпе тумланнă фашистсен группи вут чĕртекен средствăсем хатĕрленĕ, анчах лейтенант Сандровский çав ултавлăха часах сиснĕ. Танк водительне Жураховскине кĕске команда панă, йывăр машина хăвăрт пынипе красноармеецсен тумĕпе тумланнă бандăна хăй айне туса лучăркаса, пĕтерсе тăкнă. Старший сержант Кулаков противникăн противотанковăй тупписене пĕтерсе тăкма пуçланă. Вăл хăйĕн малтанхи тăватă снарячĕпе фашистсен тăватă орудийĕ, вĕсен расчечĕсем çине персе тăнă.

Танкистсем яла икĕ хутчен атакăласа, противникăн 19 противотанковăй орудине, вунă автомашинине пĕтерсе тăкнă.

Танкистсем тăшман пехотин икĕ ротине çити таран пере-пере пăрахнă, боеприпассен складне çĕмĕрсе тăкнă. Операци йывăр, сложнăй пулнă пулсан та, фашистсен противотанковăй оборонин вырăнĕсене йăлтах пĕтернĕ.

Çапăçун татăклă сехечĕсем çывхарнă. Тăшман тавралла пулнă кăшăл хĕсĕнсех пынă. Çавăрса илнĕ фашистла полк оборона организацилеме, контратакăна куçма хăтланнă, анчах вĕсене совет боецĕсемпе командирĕсем хăюллăн çапăçнипе çĕмĕрсе тăкнă. Пирĕн батальонăн командирĕ стройран тухсан, ун вырăнне рота командирĕ старший лейтенант Дорофеев йышăннă. Вăл боецсене пĕр хăрамасăр малалла илсе кĕнĕ, пехотинецсем, хăйсен командирĕпе хавхаланса, противника юханшыв патне каялла сире-сире янă. Совет летчикĕсем, пехотăна пулăшса, пухăнса тăнă фашистла войскăсем çине пĕр хутчен мар бомбăсем пăрахнă, фашистсем çине фугаснăй шултра бомбăсем пăрахнă. Пирĕн мухтавлă летчиксем пĕрре те йăнăшман, вĕсем сывлăшран персе тăнипе тăшмана деморализациленĕ, унăн хирĕç тăрас пултарулăхне пĕтернĕ.

Пĕр чарăнусăр пыракан çапăçун виççĕмĕш кунне совет боецĕсем хĕснине тăшман чăтса тăрайман, вăл хăвăрт каялла чакма тытăннă. Фашистсем, хăшĕсем кимĕсемпе, теприсем ахаль ишсе юханшыв урлă каçса, тепĕр енчи çыранра çăлăнса юлма хăтланнă. Анчах вĕсен ĕçĕ тухман. Красноармеецсен пульлисемпе гранатисем вĕсене пур çĕрте те тĕл тивнĕ.

Çапăçу фашистла полка йăлтах çĕмĕрсе тăкнипе вĕçленнĕ. Çĕршер фашистсене вĕлернĕ тата амантнă. Пирĕн енчи çыранра кăна нимĕçсен 210 салтакĕ вилсе юлнă. Нумай нимĕçсем шыва путнă. Тăшман противотанковăй 8 оруди, пĕр йывăр оруди, 1500 снаряд, 6 миномет, 8 пулемет, 19 грузовой тата 3 çăмăл автомобиль, 25 тулли повозка тата радиостанцине пăраха-пăраха хăварнă.

АФАНАСЬЕВ, ДЕНЕНБЕРГ.
(ТАСС спецкорĕсем).

Фашистла захватчиксем пулнă çĕрте

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, августăн 9-мĕш. Н. ятлă ял фашистсен аллинче виçĕ кун хушши пулнă. Хĕрлĕ Çар боецĕсем хăвалăн тата хăвăрттăн пырса çапса, нимĕç чаçĕсене ялтан кăларса ывăтрĕç.

Хĕвеланăçнелле каякан çул çинче тăшманăн васкавлă тарса чакнин йĕрĕсем юлнă: нимĕçсен ӳпĕннĕ тата арканнă машинисем, офицерсемпе салтаксен виллисем йăваланса выртаççĕ. Совет артиллерисчĕсем, тĕл перекен пулеметчиксем, хастар кавалеристсем нимĕçсене ялтан таçта çити хăваласа янă, çĕрте питех те аван ĕçленĕ.

Ялти çуртсенчен пĕрин çинче хĕрлĕ ялав вĕлкĕшет. Колхозниксем вăрмантан каялла таврăнаççĕ, вĕсенчен чылайĕшĕ хăйсен килвырăнĕсене тупаймаççĕ. Çынсем йывăррăн сывлаççĕ, нимĕн те чĕнмеççĕ. Кăшкăрашни те, куççуль тăкни те çук, вĕсен чĕрисем тăшман çине тарăхнă курайманлăхпа тулнă.

Площадьре тыткăна лекнĕ нимĕç салтакĕсемпе офицерĕсен пысăк ушкăнĕ тăрать. Вĕсем хушшинче фашистсен ĕнер çеç ял коменданчĕ пулнă майор пур. Фашистла ирсĕрсем пуçĕсене уснă, вĕсем совет çыннисене тискеррĕн асаплантарнăшăн хăйсене тавăрасран хăраса ӳкнĕ.

Фашистсем вырăнти совхоз руководителĕсене çыхса пăрахса хĕненĕ, унтан юханшыв хĕррине, чăнкă çыран çине, илсе кайса пере-пере пăрахнă, пурне те пĕр харăссăн мар, пĕрерĕн-пĕрерĕн, пĕр çын сулахайран, тепĕр çын сылтăмран илсе персе пăрахнă.

Çак бандитла тискерлĕхе курса тăраканĕ ватă колхозник пулнă. Вăл нимĕçсене пирĕн чаçсен тылне вăрттăн майпа пырса кĕмелли сукмака кăтартма пулнă, ăна çавăншăн персе пăрахман. Нимĕçсем вăрманта партизансем пуррине пĕлмен. Ватă колхозник вĕсене унта илсе каясшăн пулнă.

Площадьрен инçех мар ĕнер çеç ялти больницăн икĕ хутлă çурчĕ ларнă. Халь вăл вырăнта кĕл çеç. Бандитсем ялта тытнă хĕрачасене пурне те унта илсе пырса ирĕксĕрлесе намăслантарнă. Унтан алăкĕсене питĕрсе лартнă та, çурта вут тĕртсе çунтарса янă.

Çаксене пурне те 15 çулхи хĕрача курса тăнă, фашистсен унтерĕ ăна чӳречерен кăларса ывăтнă.

Халь ĕнтĕ фашистла бандитсен тĕлĕнмелле хăрушă ирсĕрлĕхне хăйсем курнă ватă мучипе хĕрача юнашар тăраççĕ, вĕсем тыткăна лекнисем çине хаяр курайманлăхпа пăхаççĕ. Вĕсемпе юнашар 12 çулхи арçын ача тăрать. Вăл амăшĕпе пĕрле тарнă. Унăн амăшне фашистсем вĕлернĕ, амăшĕ çĕр çине питпе ӳкнĕ, пуçне аран-аран çĕклесе пăхнă та, ывăлне курнă. Унтан вăл «тар» тесе кăшкăрнă, урăх чĕнеймен, лăпланнă. Çамрăк ача тытса пынă фашистсем çине пăхать, хăйĕн амăшне вĕлерекеннине шырать.

Гитлерла пуçкасакансем тискер те хăрушă ĕçсем нумай тунă: колхозниксем хăйсен выльăхĕсене ăçталла хăваласа кайнине каламан ватă карчăка танкпа таптатнă, ялти кооперацине çаратма ирĕк паман геройла сторожа вĕлернĕ, фашистсене спирт памасăр тăнă ватă врача персе пăрахнă. Çын сăнсăпатне çухатнă бандитсем сывлăшран килсе тапăннинчен сыхлакан командăра пулнă 4 пионера шкул хапхи тăрне çакса хунă.

Фашистсен майорĕ ялтан тухса кайма ĕлкĕреймен, ĕçлеме пултаракан çынсене пурне те пухса çĕмĕрсе тăкнă кĕпере юсама хушнă. Пирĕн чаçсем наступлени туни çинчен пĕлнĕ хыççăн, юн ĕçекен фашистла тискер-кайăксем кĕпер юсакансене пурне те персе вĕлернĕ.

Площаде партизансен отрячĕ пырса кĕрет, тыткăна лекнисен ушкăнне тата 12 фашист хутшăнать, вĕсене партизансен отрячĕ вăрмантан тытса илсе пынă.

Партизансен отрячĕн командирĕ, районри прокурор У. плена лекнĕ офицер çумĕнче тупнă документсене комиссара парать.

Площадь тăван ялне таврăннă колхозниксемпе тулса ларать. Вĕсем вăрмансенчен каялла таврăннă, унта нимĕçсен разведчикĕсене сыхланă пулнă.

Ял площачĕ шăплăхпа тулнă. Çынсем усал тăшмана, унăн тискер ĕçĕсемшĕн, тавăрма тупа тăваççĕ. Тăшман пуриншĕн те ответ тытĕ. (ТАСС).

Танкистсен атаки

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, августăн 10-мĕш. (ТАСС спецкорĕ). «Пехотăпа пĕрле Н. ятлă вырăнта тăшман чаçне атакăласа ăна çĕмĕрсе тăкмалла». Приказ çакăн пек пулнă. Немцев юлташăн танк подразделенийĕ вăрман катисемпе вĕт йывăçсем хушшине пытанса походнăй колоннăпа малалла шунă. Танкистсем палăртса хунă вырăна часах çитнĕ: противник патне çитме 4—5 километр юлнă.

— Тăшман наступлени тума тытăнчĕ тата вăл пирĕн пехотăн малти подразделенийĕсене хĕссе пырать, — пĕлтерчĕ связной.

Хĕрлĕ танкистсем хăвăрттăн пехотăна пулăшма тытăнчĕç. Сылтăм флангра старший лейтенант Симоненко ертсе пыракан подразделени, сулахайра — лейтенант Задорожник, центрта — лейтенант Удалов. Танксем пысăк хăвăртлăхпа пынă. Тăшман пирĕн танксем çине тупăсенчен тата минометсенчен пенĕ. Машинăсем çине пысăк калибрлă вуншар пулеметсенчен пенĕ пулясем пыра-пыра тăкăннă.

Умра — пирĕн пехотăн ушкăнĕ. Çав самантра ыйту тухса тăрать: танксем хăвăрт пынипе хамăрăн хирте выртакан боецсене таптама пултараççĕ. Танксене иртсе кайма ăçта çул тупмалла?

Танксен линийĕ умне сасартăк пĕр красноармеец çĕкленсе тăрать. Противник вăйлăн персе тăнине пăхмасăрах, вăл хăйне сывăх танк патне чупса пырса аллине суллать, çул кăтартать. Лейтенант Удалов подразделенийĕ пирĕн пехотăсен ушкăнĕсем хушшинчен хăвăрт тухса кайса тăшман çине васкавлăн каять. Танкистсем тупăсемпе пулеметсенчен вăйлăн пеме пуçлаççĕ. Малта Удалов лейтенантăн машини пынă. Политрук Малицкий тупă авăрлаканĕн ĕçне тунă.

Сывăхра хура каска тăхăннă мĕлкесем курăнса каяççĕ. Удалов нимĕç салтакне курать, вăл котелок йăтса машина патнелле чупать. Котелок çинче çулăм вĕлкĕшсе пырать: тăшман танка тивретсе яма шухăшланă. Анчах водитель-сержант Приходько ăна курнă. Вăл машинăна çавтери хăвăрт çавăрать те, танк гусеницисемпе фашиста çĕр çине лучăркаса пăрахать.

Танксем фронт тăрăх темиçе хут хăвăрт иртсе тăшманăн çын вăйĕсене тата персе тăракан вырăнĕсене çĕмĕре-çĕмĕре тăкнă. Удалов танксен атакин тылĕнче машинăсем хамăрăн пехотăсенчен уйăрăлса кайнине курнă. Пехота патне каялла таврăнса, ăна пулăшмалла пулнă. Фашистсем вăйлăн пеме тытăнаççĕ. Пулясем командир танкĕн бронине шăтарнă тата пулемета стройран кăларнă. Политрук Малицкий аманнă. Пысăк мина тупă кожухне тивнĕ. Машинăна çавăрмалли механизм стройран тухнă. Анчах Удаловăн сиенленнĕ машини çаплах малалла шунă, пехота патне çывхарса пынă. Машина пехотăн малти подразделенийĕ патне çитнĕ хыççăн, Удалов танк ăшĕнчен сиксе тухнă. Вăл тупă кĕпçипе рычаг вырăнне усă курса башняна машина кайнăçĕмĕн персе пымалла çавăрса хунă.

Пехота чаçĕн командирĕ танкистсене тăшманăн персе тăракан çĕнĕ вырăнĕсене кăтартнă, тăшман вăл вырăнсенчен персе пирĕн пехотăна малалла куçма чарса тăнă. Танксем каллех наступленине кĕрсе кайнă. Политрук Малицкий машина çинчен тухман, вăл ыратнине çĕнтерсе, тупăна авăрласа пынă.

Танксем тăшман çине вăйлăн кĕрсе кайнă, машинăсен йывăр гусеницисем айне пулайман салтаксем тарнă, противника сирсе пăрахнă. Пирĕн пехота питĕ те кирлĕ вырăна йышăнса илнĕ.

Л. ХВАТ.

Тăванла пулăшу

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, августăн 9-мĕш. (ТАСС спецкорĕ). Пирĕн разведчиксем К. станци районĕнчи бук вăрманне «хыçаççĕ». Çĕр тĕттĕм, çанталăк пĕлĕтлĕ. Çамрăк йывăçсене хăмла аври çавăрса илнĕ, çăра вăрманта кашни тĕмене тĕплĕн тĕрĕслемелле. Типĕ туратсем çатăртатрĕç, такам кăшкăрни илтĕнчĕ.

— Тăрăр! Кунта, кунта!

Вăл 40 çула çитнĕ çӳллĕ те патвар хĕрарăм пулнă. Унăн кĕпи çуркаланса пĕтнĕ. Малтанах ăна мĕн кирлине ăнланса илме те йывăр пулнă, вăл пĕр красноармееца аллинчен тытнă, унтан — теприне. Красноармеецсем хушшинче аслине палласа илнĕ хыççăн, тархаслама тытăннă.

— Часрах кайăр! — Пирĕн.. пирĕн... çăлăр!

Отделени командирĕ ăна фляжкăпа шыв панă. Хыпаланса темиçе çăвар сыпнă та, вăл каласа пама тытăннă. С. ятлă ялтан икĕ километрта фашистсем пирĕн аманнă красноармеецсене тыткăна илсе асаплантарни çинчен пĕлтернĕ.

Отделени командирĕ разведка çинчен панă задание пурнăçа кĕртме чарăнмасăр пĕр боеца хĕрарăма васкавлăн полк штабне ăсатма хушнă.

Колхоз председателĕн арăмĕ, хăюллă хĕрарăм, штабра уйăрнă боецсене вăрттăн çулпа нимĕçсен сăмси умĕнчех илсе кайса шыв урлă каçмалли çула кăтартса панă. Ял çывăхĕнче, фашистла бандăна, систермесĕр сасартăк пырса çапса, çĕмĕрса тăкнă. Аманнă 8 красноармееца вилĕмрен çăлса хăварнă. Вĕсенчен пĕри, унăн суранĕ çине ирсĕр фашист хăйĕн папироснине хурса сӳнтернĕ пулнă, çав вырăн мазь сĕрнĕ вăхăтра, аманнă лейтенант Обручев тата 4 красноармеец фашистла ирсĕрсем асаплантарнипе мĕнле вилни çинчен каласа панă. Фашистсем пирĕн Хĕрлĕ Çарăн танк чаçĕсем хăш вырăнта тăни çинчен ыйтса пĕлесшĕн пулнă. Анчах вĕсем нимĕн те пĕлеймен. Лейтенант, хăйĕн юлташĕсемпе пĕрле, пĕр сăмах чĕнмесĕр вилсе выртнă.

Аманнă красноармеец çурт умĕнчи курăк çинче выртса, унта мĕн пулса иртни çинчен каласа панă вăхăтра колхоз председателĕн арăмĕ пуçне икĕ аллипе тытса пĕрене çинче ларнă. Çав вăхăтра ача макăрнă сасă илтĕннĕ, унăн сасси выçăпа кăшкăрнă пек. Пĕр 10 çула çитнĕ хĕрача кăкăр ĕмекен ачана йăтса пычĕ, ăна амăшне тыттарса вăрçнă пек каларĕ:

— Анне, ку таринччен ăçта çухалса çӳрерĕн, Оксана кăшкăрса ывăнчĕ.

Амăшĕ ачана тытрĕ, лăпланчĕ, шăппăн куççульпе макăрса çапла каларĕ:

— Кай, нӳхрепрен сĕт илсе кил, аманнисене çитермелле пулать.

Нимĕçсен командованийĕ приказ кăларнă тăрăх Хĕрлĕ Çара пулăшакансене асаплантарса вĕлермелле. Анчах вырăнти халăхсем, хăйсен пурнăçне шеллемесĕр, пирĕн боецсене яланах тăванла пулăшу парса тăраççĕ.

Ф. ШАДАЕВ,
Ю. ГРАМИРА.

Кăнтăрти чикĕ.

Белорусси халăхĕ çакна нихăçан та каçармĕ!

Фашистла тискер-кайăксем, Совет Союзĕн чикĕ хĕрринчи районĕсене тытса илсе, унта юлнă халăха нихăçан илтмен пек тискерлĕхпе асаплантараççĕ, хĕн кăтартаççĕ. Çынсене çисе пурăнакан гиенăсем те, фашистла тискер-кайăксемпе танлаштарсан, хурт-кăпшанкă пек çеç шутланаççĕ. Советлă Белоруссинчи ялсемпе хуласенче фашистла тискер-кайăксем çынсене асаплантарса вĕлерни, вĕсенчен мăшкăлланни çинчен калакан кашни хыпара илтсен, совет çыннисен юнĕ сивĕнсе каять.

Акă Белосток облаçĕнчи Волковыский районри партизансем каласа панă факт. Çак нумай, çĕршер тата пиншер фактсенчен пĕри хăй çеç тискерленсе кайнă хаяр тăшман çине ылханулăн пăхма, çав çĕлен-калтасене кĕл туса пăрахма пĕтĕм халăха чĕнет.

Волковыски районри И. ялĕ патĕнче çапăçакан партизансен отрячĕ йывăр аманнă икĕ красноармееца тупнă, вĕсем хăйсен чаçĕсенчен юлнă пулнă. Партизансем тăшман танкĕсене пĕтерме черетлĕ рейда кайнă чухне юн юхтарса выртакан боецсене ял хĕрринчи пĕр сарая кĕртсе вырттарнă та çамрăк хĕрачана-партизанкăна çав боецсене пăхма хушса хăварнă.

Сасартăк яла нимĕçсен выльăх апачĕсем турттаракан отрячĕ пырса кĕнĕ. Пӳртсене, кĕлетсемпе сарайсене тустарма тытăннă. Фашистла ирсĕрсем ялти пĕтĕм лашасене, урапасене пухса, вĕсем çине утăпа тырă çеç мар, алла мĕн лекнĕ çавна, выльăха кирлĕ мар япаласене те тиесе илсе кайнă.

Фашистла бандăсем кĕтмен çĕртен килсе тухнă пирки, халран кайса вилме патне çитнĕ красноармеецсене сарайран илсе тухса ăçта та пулин урăх çĕре илсе кайма май килмен. Нимĕç салтакĕсем сарайĕнче красноармеецсемпе хĕрачана тупнă хыççăн йăлтах урса кайнă. Вилекен красноармеецсене вĕсем штыкпа чиксе йăтнă, хĕрачана персе пăрахнă. Анчах, вĕсемшĕн вăл та сахал пулнă. Хĕрлĕ Çарпа пĕрле тухса кайма тата вăрмана партизансем патне тарма ĕлкĕреймен çынсене пурне те ял варринчи площаде хăваласа тухнă. Вăтăр-хĕрĕх ватă стариксемпе карчăксем тата хĕрарăмсемпе подростоксем пухăннă. Нимĕçсен хура çăханĕсем красноармеецсене усранă сарай хуçипе унăн 12 çулхи ачине площаде илсе пынă. Вилĕм шăтăкĕ умне илсе пынă хресченĕн арăмне салтаксем тискеррĕн хĕненĕ те, вилме патне çитнĕскерне, тусанлă çул çине пăрахса хăварнă.

Фашистсем, штыксемпе тата пăшал приклачĕсемпе хĕнесе хăратса, хĕрарăмсемпе стариксене хăйсен ялçыннин валли виле шăтăкĕ алтма хушнă. Шăтăка алтса çитерсен вилес патне çитиех хĕненĕ хресченпе унăн 12 çулхи ывăлне ял халăхĕ умĕнчех персе пăрахнă. Ашшĕ вилнĕ, анчах ывăлĕ пăртак сывланă. Фашистла тискер кайăксем чĕрĕ ачана та ашшĕпе пĕрле шăтăка пăрахнă. Тĕлĕнсе хытнă хресченсем бандитсен ушкăнĕ хаяррăн çуйăхса ялтан тухса кайнă хыççăн тин тăна кĕнĕ.

Хĕвеланăç Белоруссинчи вăрмансене тухса кайнă партизансен чĕнĕвĕ ялтан яла çӳрет, телейлĕхпе ирĕклĕхе пĕр хут курнă çынсем, çамрăккисем те, ваттисем те, хăйсен телейлĕхĕпе ирĕклĕхне, чыслăхĕпе никама пăхăнмасăр пурăнас положенине, хăйсен çĕрне тата белорусс халăхĕн тăван çĕршывне тытса илме хапсăнакансене хирĕç хаяр çапăçăва çĕкленсе тухаççĕ.

Завод вăрçă кунĕсенче

Оборонăн Государственнăй Комитечĕн Председателĕ аслă çулпуç Сталин юлташ кăçалхи июлĕн 3-мĕшĕнче радио тăрăх тухса каланă хăйĕн сăмахĕнче пĕтĕм халăха Хĕрлĕ Çар тылне çирĕплетсе пыма, хамăрăн пĕтĕм ĕçе фронт интересĕсене пăхăнтарма чĕнчĕ.

Аслă çулпуçăн чĕнĕвĕ пирĕн заводри рабочисемпе работницăсене, инженерсемпе техниксене тата служащисене хытă хавхалантарчĕ, вĕсен ĕçри хастарлăхне вăйлăн çĕклерĕ. Халĕ коллектив производствăра нихăçанхинчен те лайăхрах ĕçлесе Хĕрлĕ Çара, Хĕрлĕ Флота фашистла вăрă-хурахсене çапса аркатма пулăшас шухăшпа пурăнать.

Завод коллективĕ июль уйăх планне ытлашшипех тултарчĕ. Уйрăм кунсенче вăл 110—112 процент тултарса ĕçленисем те пулнă. Стахановецсен ĕçĕнче кунтан та паха тĕслĕхсем курма пулать. Механически цехри паллă стахановец, тимĕрçĕ Закалябин юлташ вăтамран илсен хăйĕн ĕç нормине 200 процентран кая мар тултарса ĕçлет, уйрăм кунсенче татах та ытларах—350 процент тултарать. Стахановецсем — котельщик П. Кощеев тата слесарь С. Моторин юлташсем юлашки уйăхсенче кашни сменăрах ик-виçĕ норма тума пуçларĕç.

Тĕп производствăра ĕçлекенсем те ĕç тухăçлăхне хăпартса пыраççĕ. Диффузорщиксем Козлов, Шараськин, выпарщица Воробьева, рубильщиксем Сиксимов, Мартынов, Волков тата ытти нумай юлташсем хăйсен ĕç нормисене 125 процент таран тултараççĕ.

Отечественнăй вăрçă пуçлансан заводра ĕçлекенсенчен хăшпĕрисем Хĕрлĕ Çара кайрĕç. Ку вăл производствăна кăшт та чăрмав тумарĕ. Хĕрлĕ Çара кайнисен вырăнне часах вĕсен помощникĕсем, хĕрарăмсем тăчĕç. Халĕ заводра Хĕрлĕ Çара кайнисен вырăнĕсенче ĕçлеме вĕрентес тата специалистсем хатĕрлес тĕлĕшпе ятарласах кĕске срокла курссем организациленĕ. Вĕренĕве пĕтĕмпе 27 çынна явăçтарнă, вĕсенчен çурри ытла хĕрарăмсем. Кочегар пулма Антонина Ягненкова, Таня Назарова, Таня Максимова юлташсем, ножеточ пулма Шура Ежовăпа Мария Соловьева вĕренеççĕ. Кусемсĕр пуçне тата 14 çын шоферсен курсĕнче вĕренет.

Пирĕн рабочисем Хĕрлĕ Çара стахановла ĕçпе пулăшса пыма кăна мар, кирлĕ пулсан алла хĕçпăшал тытса ирсĕр тăшмана хирĕç юлашки тумлам юн юлмиччен çапăçма та хатĕр.

Халĕ рабочисемпе инженерно-технически работниксем тата служащисем сывлăшран химиллĕ майпа килсе тапăнсан сыхланма вĕренеççĕ. Вĕренĕве килхуçи хĕрарăмĕсене те явăçтарнă. Производствăра, çавăн пекех çуртсенче те самозащита групписем организациленĕ. Юлашки вăхăтра завод территоринче, çуртсенче хурал тăрассине те темиçе хут лайăхлатнă.

Ĕç тухăçлăхне хăпартас, рабочисем хушшинче политикăллă-массăллă ĕçе туса пырас тĕлĕшпе коммунистсемпе комсомолецсем пример кăтартаççĕ. Кашни коммунист хăйне панă плана яланах ирттерсе тултарать. Коммунистсем Ташкин, Асянин, Козелков, Прокопьев юлташсем рабочисене сывлăшран килсе тапăнсан сыхланма вĕрентеççĕ, хуçалăх отделĕнче ĕçлекен Грязнов юлташ рабочисем хушшинче тăтăшах калаçусем туса ирттерет, вĕсене хаçат вуласа кăтартать.

Эпир малашне хамăрăн ĕçе татах та лайăхлатса, Хĕрлĕ Çара пур енĕпе те пулăшса пырăпăр, партипе правительство хушсан эпир тăшмана хирĕç юлашки вăй юлмиччен çапăçма та хатĕр.

А. БЕЛЯКОВ.

Çĕмĕрлери «Большевик» заводри партбюро секретарĕ.

Тылра та фронтри пек ĕçлемелле

Шупашкарти çыхăну конторинчи рабочисемпе служащисем отечественнăй вăрçă вăхăтĕнче тылра та фронтри пекех ĕçлемелле текен лозунга асра тытса ĕçлеççĕ. Почтальон П. Котов юлташ почтăра 45 çул ĕçлет. Вăл çапла калать:

— Почтальонсене хисеплĕ те ответлă ĕç шанса панă. Эпĕ хамăн ĕçе юратса тăватăп. Хама панă заданисене пурнăçлама мана нимĕнле сăлтав та чарма пултараймасть.

Çавнашкалах Киселев, Куприянов юлташсем те хăйсен ĕçĕсене лайăх туса пыраççĕ. Çак юлашки кунсенче оборона литературине вĕсем 400 тенкĕлĕх сарнă. Телефон станцинчи телефонисткăсем Хилова, Мазаева, Данилова юлташсем хăйсен нормисене 150 процент ытла тултарса ĕçлеççĕ. Телефонисткăсем Левкович, Мазаева, Полякова тата ытти юлташсем производствăран уйăрăлмасăр квалификациллĕ надсмотрщик пулма лини ĕçне вĕренеççĕ. Почтăра ĕçлекен Ефимов юлташ июль уйăхĕнчи плана 145 процент тултарнă. Канмалли кунсенче почта работникĕсен коллективĕ çыхăну ĕçĕн военно-тактически занятийĕсене туса ирттереççĕ. Нумайĕшĕ ПВХО кружокĕнче вĕренеççĕ. Телефон станцинче ĕçлекенсем ПВХО значокĕн нормине панă.

Стена хаçачĕ йĕркеллĕ тухса тăрса кулленхи ĕçре пулăшса пырать. Стена хаçат редакторĕ Лоу юлташ хăйĕн ĕçне лайăх организациленĕ. Кунсăр пуçне вăл телефонисткăсене хаçатсем вуласа парать, вĕсемпе фронтри юлашки хыпарсем çинчен калаçусем туса ирттерет. Сталин юлташ Хĕрлĕ Çара пулăшма чĕнсе каланине ответлесе, почта работникĕсен коллективĕ гитлерла çынçиенсене çĕнтеричченех, кашни уйăхра пĕр кунхи ĕç укçине СССР оборонин фондне пама йышăннă.

В. ИГНАТЬЕВ.

Государствăна тырă параççĕ

ЭЛĔК. Районри пур колхозсенче те массăллă уборкăна тухнă. Августăн 7-мĕш тĕлне мĕнпурĕ 1.228 гектар ыраш вырнă. Нумай колхозсенче каçхине уйăрах вырттаççĕ. Августăн 6-мĕшĕнче Тимĕрçкассинчи «Прожектор» колхозри 65 çулхи Трофим Осипов хăйĕн арăмĕпе пĕрле ĕçлесе 9,5 ĕçкунĕ тунă. Çакăн пек тĕслĕхсем ытти колхозсенче те нумай. Жданов ячĕпе тăракан колхоз членĕ Анна Григорьева 1,5-шер норма тăвать.

Колхозсенче уборкăна тухнă кунран пуçласах политчтецсем ĕçлеме тата стена хаçачĕсем тухма тытăнчĕç. «Заветы Ильича» колхозра 18 политчтец ĕçлет, бригадăсенче стена хаçачĕсем кăлараççĕ.

41 колхозра столовăй уçнă, унта 4.955 колхозник апатланать, 12 колхозра ача ясли уçнă, унта 637 ача çўрет.

Чылай колхозсем 1941 çулшăн государствăна тырă пама пуçларĕç. Районĕпе 10 колхоз 1941 çулшăн тырă парса татрĕç, нумай колхозсем натуроплата тырри параççĕ. «Красный Октябрь» колхоз 1941 çулшăн натуроплата тыррине 79 центнер леçсе панă.

Августăн 8-мĕш тĕлне 381 гектар пуса татнă, 91 гектар çинчен пуçтарса кĕнĕ пусана шыва хутнă.

М. КУЗЬМИН.

ВКП(б) райкомĕн секретарĕ.

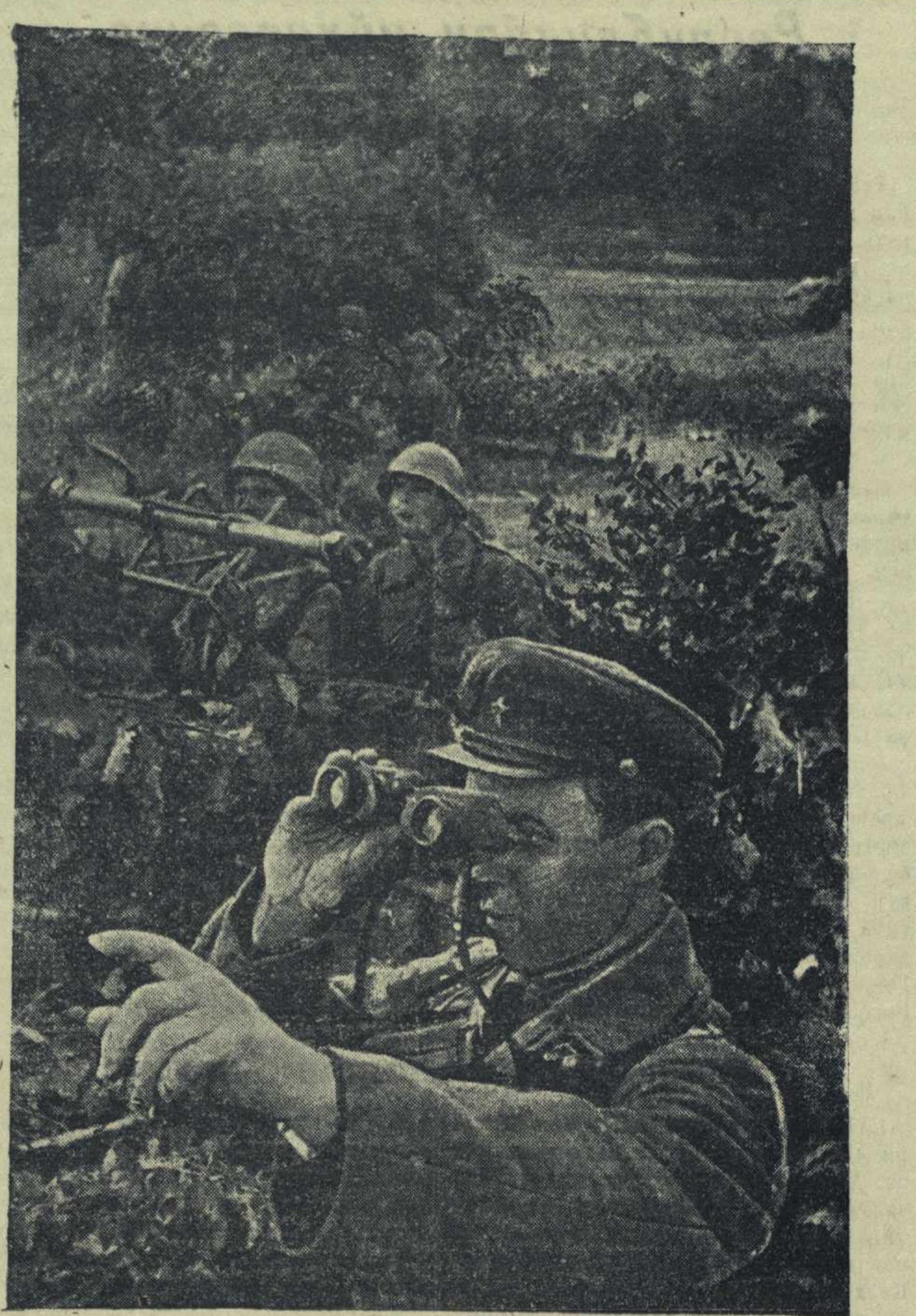

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. И. М. Терняк командир пулса ертсе пыракан Н-ски зенитнăй батарея противникăн 10 самолетне персе антарнă. Батарея пенинчен фашистсен çăхансем сайра-хутра çеç çăлăнкалаççĕ. **Ўкерчĕк çинче:** лейтенант И. М. Терняк противникăн самолечĕсене пенине сăнать. В. Тарасевич фото-ўкерчĕкĕ. (ТАСС).

Пурнăç çулĕ

Лайăх пурнăç кĕрешўре çуралса тухать. Çакна лайăх пĕлетпĕр эпир. Лайăх пурăнас тесен, вăй-хала хурса кĕрешмелле.

1935 çулта атте вилчĕ. Никам çине те шанма çук, пурнăçа хамăн тытăнмалла пулчĕ,—тет пиллĕк çул каярахпа ученик-токарь пулса ĕçлеме тытăннă Александр Константинов. Ăна пысăк заводри пĕр станока шанса панă. Пĕтĕм коллектив тунă пысăк ĕçре унăн та пай пулнă. Чăннипех те пурнăç çулĕ çине тухнăн туйăннă.

Товарнăй комбинатри станочнăй отделенине пырса кĕретĕн. Вагонсене юсама тĕрлĕ детальсем туса кăларать ку цех. Станоксем çинче ĕçлекенсем хушшинче çамрăксем те, ваттисем те, хĕрарăмсем те пур. Смена мастерĕ Александр Константинов ертсе пыракан сменăра çамрăксемпе комсомолецсем ытларах. Çавăнпа та вăл пире комсомолецсен паха ĕçĕсемпе тĕплĕнрех паллаштарчĕ. Стахановецсем çинчен ыйтсан чи малтанах токарь Петр Березинцев ятне асăнчĕ. Березинцев юлташ строгальнăй тата сверлильнăй станоксем çинче ĕçлеме пултарать. Халĕ вăл токарь. Хăшпĕр кунсенче 3—4 норма тăвать.

— Березинцев ĕç вăхăчĕпе туллин усă курать, нихăçан та вăхăта ахаль тăрса сая ямасть, — каласа парать смена мастерĕ. Çак малта пыракан çамрăк рабочийĕн совет патриотизмне тивĕçлĕ пур енĕсем те пур. Кăçал вăл призыва тăмалла. Мухтавлă Хĕрлĕ Çар боецĕсен ретне тăма тивĕçлипе хатĕрленет. Тăватă оборона значокĕ илнĕ. Обществăллă ĕçсене активлăн хутшăнать.

Строгальщик Владимир Павлов нормăна 250—275 процент, болторезчица Марфа Иванова 240—260 процент тултараççĕ. Константинов юлташ стахановецсен ячĕсене татах та асăнчĕ. Нормăна ирттерсе тултарманнисем сахал. Иртнĕ уйăхра пĕтĕм рабочисен шутĕнчен пурĕ те пĕр рабочи кăна нормăна тултарайман. Вăтам шутпа илсен сменăна хăйне паракан заданине кашни кунах 125—150 процент тултарать. Смена мастерĕ хăйĕн сменинчи рабочисен паха ĕçĕсемпе тивĕçлипе мухтанать.

Ученик-токарь. Токарь. Технически контроль отделĕнчи приемщик. 1940 çултанпа смена мастерĕ. Кĕскен илсен çакăн пек ĕнтĕ Константиновăн заводри пурнăç пуçламĕшĕ. Çине тăрса ĕçлет. Çĕнĕ специальноçсем илсе вĕренет. Çамрăк рабочисене квалификаци илме пулăшать. Иван Кондученко токарнăй станок çинче, Анна Федорова болторезчицăра ĕçлеççĕ. Вĕсем лайăх ĕçленипе савăнать. Константинов, станоксем çинче ĕçлеме вĕренме вĕсене хăй пулăшнă.

— Парторганизаци мана агитатор пулса ĕçлеме çирĕплетнĕ. Кану вăхăтĕнче рабочисене хаçат вуласа паратăп, — тет Константинов.

Нумай пĕлў илнĕ вăл. Хăй пĕлни çинчен çамрăк рабочисене каласа парать, тухăçлăрах ĕçлеме вĕрентет. Калас пулать, сменăри рабочисемпе работницăсем те хăйсен ĕçне начар мар пĕлеççĕ. Техника мĕн пама пултарнине пĕтĕмпех илме тăрăшаççĕ.

Канаш хули. **Т. МАЙОРОВ.**

Выльăхсен чи йўнĕ, çав вăхăтрах паха апачĕ—силос

ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Совечĕ колхозсенче выльăх-чĕрлĕх апатне ўстермелли майсем çинчен йышăннă постановленире кашни колхоз валлиех çителĕклĕ апат хатĕрлесе хумалли мероприятисене палăртса хунă. Çав постановленирех общественнăй выльăх-чĕрлĕхсене валли тутă тытакан сĕтеклĕ апат — силос ытларах туса илмелли майсене кăтартса панă.

Выльăх-чĕрлĕх апатне силосласа хуни — колхозсен апат-çимĕç балансне çирĕплетни пулса тăнине халĕ кашниех лайăх ăнланса илет. Силос сĕтçу паракан выльăхшăн нимĕнпе улăштарми рацион пулса тăрать. Çавăнпа та кашни колхозăн выльăхсене хĕллехи вăхăтра тăрантарса усрама çителĕклĕ таран апат хатĕр пулмалла. Выльăхсем валли йўнĕ, çав вăхăтрах паха апат — силос хатĕрлесе хунипе, эпир хальхи вăхăтра питех те хаклă пулса тăракан концентрациллĕ апата перекетлесе, хамăр юратнă тăван çĕршывăн оборона хăватне ўстерме пулăшатпăр.

Кăçалхи çул пирĕн республикăри колхозсен 100 пин тонна силос хывса хăвармалла. Республикăри нумай колхозсенче выльăх апатне силосласа хурас ĕç сарăлсах пырать. Уйрăмăнах ку тĕлĕшпе Комсомольск, Елчĕк, Тăвай районĕсем ăнăçлăн ĕçлесе пыраççĕ, вăл районсем ĕнтĕ çулталăк планне чылай тултарнă. Çĕрпў, Çĕмĕрле, Етĕрне районĕсенчи колхозсенче те силос хывас ĕç чылай лайăх пулса пырать. Елчĕк районĕнчи «Комбайн» колхоз силос хывас плана 112 процент тултарнă. Колхозри комсомолецсем выльăх апатне силосласа хăварас ĕçре пысăк пулăшу парса пыраççĕ.

Çак малта пыракан районсемпе пĕрлех, Октябрьски, Первомайски, Шупашкар, Йĕпреç районĕсем, выльăх апатне силосласа хăвармалли условисем пур пулин те, ку ĕçе çителĕксĕр организациленĕ. Вăл районсенчи хăшпĕр колхозсем выльăх апатне хатĕрлесе хурас тĕлĕшпе сахал ĕçленĕ-ха.

Кашни çыннах паллă, силосламалли ўсентăрансем колхозсенче çителĕклĕ таранах пур. Ятарласа акса тунă силос культурисĕр пуçне, уйхирсенче, вăрманта ўсекен курăксене, çумкурăксене тымар-çимĕçпе çĕрулми çеçкисене тата пахча-çимĕç хуçалăхĕнчи курăксене пухса усă курмалла. Çакна тума ĕçе çине тăрса организацилеме пĕлни кăна кирлĕ. Силос хывас ĕçе комсомолецсемпе союзра тăман çамрăксен хутшăнмалла, колхозсене практикăллă пысăк пулăшу парса пымалла.

Кашни колхозрах выльăх апатне силосласа хăварас ĕçе туса пыма уйрăм çынсене уйăрни кирлĕ. Кăна тума шкул ачисемпе пионерсене, колхозри конюхсемпе фермăри работниксене тата кладовщиксене те мобилизацилеме юрать. Уйăрса хунă бригадăсене лашасем, инвентарьсем памалла. Силос массине турама соломорезкăсене, силосорезкăсене тата пуртăпа кĕреçесене пухса, вĕсемпе çителĕклĕ таранах усă курмалла.

Лайăх пахалăхлă силос туса илнĕ чухне силосламалли техникăна пĕтĕмпех пăхăнса ĕçлени кирлĕ. Лайăх тухăçлă силос пултăр тесен, чи малтанах, силос тултарса хунă сооруженисен çивиттисенчен нихăш майпа та сывлăш кĕмелле мар витсе хума пĕлмелле. Силосламалли курăксене вăхăтра пуçтарса илсен кăна сĕтеклĕ апат туса илме пулать. Силос массине чи малтанах вĕтетмелле, унтан хытă таптаса купаламалла. Силоса хăвăрт тултарни кирлĕ, ăна çийĕнчех витсе хума тытăнмалла.

Силос хурса усрамалли чи лайăх сооруженисем — башня тата çурма башня шутланать. Хăмапа çапса силос шăтăкĕ е траншея тусан та аван. Хăмапа çапмасăр тунă шăтăксем тата траншея выльăх апатне пăсма пултараççĕ, çавăнпа та хăмапа çапмасăр тунă шăтăкпа траншейăна силос пĕлсе хывмалла. Шăтăксемпе траншейăсене хăма çапса тăвасси ытлашши йывăр ĕçех мар. Вырăнта строительство материалĕ пуррине шута илсе, ăна хăмапа, горбульпе е чулпа тума та пулать.

Силослăх курăка чечекленсе çитсен çулма тытăнаççĕ. Çак вăхăтра пуçтарса илсен, выльăх апачĕн пахалăхĕ ытларах пулать, унта тутă тытакан япаласем ытларах пулаççĕ.

Силос массине пухса илмелли усăллă срокĕсен шутне çаксем кĕреççĕ: хĕвелçаврăнăшне çурăлса çитме пуçласанах, ытти культурăсене вĕсен çурри чечекленсе çитнĕ вăхăтран кая юлмасăр çулмалла. Хутăштарса акнă викăпа сĕлĕ культурисене вика хутаçсем кăларма пуçланă вăхăтра çулмалла. Вăрманти курăксене — силос валли икĕ хут çулса илмелле. Типсе ларман çĕрулми çеçкисене — улмине кăларма тытăниччен 2—3 кун малтан çулмалла. Тымар-çимĕç çеçкисене, купăста çулçине — тĕштырă культурисене пухса кĕртнĕ вăхăтра хатĕрлеççĕ. Курăксене силослама çулса пухнă хыççăнах вĕсене тураса силос шăтăкне хывас пулать.

Сĕтеклĕ апат пултăр тесен, силос культурисене вĕтетмелле. Силос массине вĕтетсе хатĕрлеççĕ пулсан та, ăна питĕ тĕплĕн пусарса хуни кирлĕ, сийсене пĕр пек танлаштарса пусармалла. Силос купине çĕр сийĕнчен çўле çитиччен хурса тухмалла, мĕншĕн тесен, ăна темĕн пек лайăх пусарсан та, каярахпа вăл пусăрăнса анса ларать.

Силос шăтăкне курăк тултарас ĕçе кĕске вăхăтра тата пĕр чарăнмасăр туса ирттермелле, ăна пĕр кунтан ытла тăсма юрамасть. Траншейăсене пĕр-ик кун хушшинче, башнясене 3—5 кунра тултарса çитермелле. Çакна пурнăçланă хыççăн çийĕнчех витсе хумалла.

Силос хывмалли плана ытлашшипех пурнăçласа, колхозсенчи обществăллă выльăх-чĕрлĕхе валли лайăх апат хатĕрлесе хурар.

В. ЛАЗАРЕВ.

ЧАССР Çĕрĕç Халăх Комиссариачĕн старший зоотехникĕ.

Çамрăк выльăхсене лайăх пăхаççĕ

КОМСОМОЛЬСКОЕ. Шмидт ячĕпе тăракан колхоз ферминче ĕçлекенсем выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне ўстерессишĕн тимлĕн тăрăшаççĕ. Л. Бабаева колхозница пăхакан пăрусем мăнтăр, таса çўреççĕ. Пăрусем халĕ кунне икшер килограмм таран хушăнаççĕ. «Джек» ятлă пăру малтанхи кунсенче килограмм ытларах хушăннă пулсан, халĕ икĕ килограмм таран хушăнса пырать.

Ĕне пăхакан Михайловăпа Морозова колхозницăсем ĕнерен 15 литр сĕт илеççĕ. Малтанхи вăхăтра ĕнесем кунне 8—9 литр таран кăна панă.

Колхозри свинаркăсем те тăрăшса ĕçлеççĕ. Прохоровăпа Абрамова пăхакан сысна çурисем кунне 600—700-шер грамм хушăнса пынă. Вĕсем пăхса çитĕнтерекен 2 уйăхри сысна çурисем 18—20 килограмм туртаççĕ.

Шмидт ячĕпе тăракан колхоз государствăна 1941 çулшăн аш-какай парса татнă, çитес çулшăн та 289 килограмм панă.

Н. ВИНОГРАДОВ.

Халăхсен кĕрешĕвĕ

Наполеон Неман урлă каçсан хăй вăхăтĕнче çапла каланă:

«Киева илсен Российăна уринчен ярса илĕп, Петербурга илсен Российăна пуçĕнчен ярса тытăп, Мускава илсен Российăн чĕри ман алăра пулĕ».

Тĕнче ылханнă Гитлер та, Наполеон пекех, совет халăхне уринчен, пуçĕнчен, чĕринчен ярса илсе чура тăвасшăн, ирĕке тухнă халăха пĕрерĕн-пĕрерĕн хунар çине çакса вĕлересшĕн.

«Эпĕ — вăй, — тенĕ Наполеон тахçан ĕлĕк. — Вăй хăйĕнчен култармасть».

«Эпĕ — вăрçă, — тет Гитлер. — Вăрçă çеç этеме чечеклентерет».

Акă мĕншĕн вăл хăйĕн вăрă-хурахла çарне эпир шăварса çитĕнтернĕ пахчана илсе кĕчĕ, Наполеон пекех, вăл Киев çине, Ленинград çине, Мускав çине тĕллерĕ. Унăн юнлă атти айĕнче паянлăха Украинăпа Белоруссин хĕвеланăç енчи çĕрĕ таптанать.

Советсен пархатарлă çĕрĕ—ĕмĕр-ĕмĕр пире ăшăтса усранă тăван кил, пире çуратса хăйĕн кăкăр сĕчĕпе ўстернĕ тăван анне! Мĕн тери хаяр тăшмансене курман эсĕ хăвăн нумай çуллă ĕмĕрўнта? Мĕн пек йывăрлăхсем чăтман санăн сарлака хулпуççисемпе хулăм кăкăру? Мĕн чухлĕ санăн çĕнтерўллĕ кĕрешўсемпе çапăçусем?

Пурте вĕсем пирĕн асăмра, пирĕн чĕрере. Эпир астăватпăр çĕршывăн авалхи столицине. Вăл — Киев. Пире çывăх тăван паттăр воинĕсем, вĕсене ертсе пыраканĕ — Святослав.

Вăтам, тăп-тăп ўт-пўллĕ, сарлака анпуççиллĕ, пăк кăкăрлă патвар çын. Куçĕсем чакăр, тарăн, куçхаршисем çăра. Туспа лăпкă, ачаш, тăшманпа тăвăллă, хаяр. Походсенче вăл апат пĕçерме хурансем илсе çўремен. Мĕн алра пулнă, ăна вăл хăйĕн воинĕсемпе валеçнĕ. Çывăрма хўтлĕх кирлĕ пулман. Унăн йĕнерĕ — пуçелĕк, çĕр — тўшек, çывăрасса та вăл хăйĕн воинĕсем хушшинче çывăрнă. Йывăрлăхсем, хăрушлăхсем умĕнче, унтан та ытларах —хăйĕн хаяр тăшманĕсем умĕнче вăл чакман. Вăл хăй малтан çапăçăва кĕнĕ, ун хыççăн воинĕсем. Пĕр походĕнче вăл 3 пин километр туса хăйĕн çарне чĕнсе каланă:

«Намăсланар мар, вырăс çĕрĕшĕн çапăçар!»

«Санăн пуçу ăçта выртать, çавăнта пирĕн пуçсем выртĕç», — тавăрнă ăна хирĕç унăн воинĕсем.

Çапла вĕсем ялан çĕнтернĕ. Вĕсем умĕнче хăйсен ĕмĕрхи тăшманĕсем — половецсем чĕркуçланнă, Византи императорĕсем чĕрне вĕççĕн утнă. Вĕсем Македони сăрчĕсем урлă çĕнтерўллĕн каçнă, Венгри улăхĕсенче пулнă, Дунай шывĕ çинче ирĕккĕн ишнĕ.

Сона шывĕ çинче пулнă çапăçура венгерсен полководецĕ Филь çапăçу пуçланиччен çапла каланă:

«Вырăссем çапăçăва хĕрўллĕн кĕреççĕ те нумая чăтаймаççĕ. Вĕсем часах парăнаççĕ».

Çав çапăçура Венгри тата нимĕç çарĕсене пĕр салтак юлмиччен чăл-паррăн аркатаççĕ. Филь хăй тыткăна лекет.

Çĕнтерўллĕ пулнă пирĕн çĕршывăн кăвак шуçăмлă ирĕ! Çĕнтерўллĕ пулнă унăн малашнехи çулĕсемпе кунĕсем те!

Кам пĕлмест, кам маннă Российăн 13-мĕш ĕмĕрне?

Хĕвелтухăçĕнчен Батый çарĕ аçа-çиçĕмĕн çунтарса килсе Атăл урлă каçать. Хĕвеланăçĕнчен нимĕç рыцарĕсем килсе кĕрсе пĕтĕм чĕрчуна вĕлерсе, çĕршыва шаларан-шала кĕреççĕ. Кăнтăрта половецсем çын пуçĕсене чĕрĕллех каса-каса илсе, пуçĕсенчен чашăксем туса шыв ĕçеççĕ.

Россия çухалмасть. Вăл пĕтĕм пĕвĕпе тăшмансене хирĕç ура çине тăрать. Атăл тăрăхĕнчи вак халăхсем вырăс халăхĕпе пĕрле Батый çарне хирĕç çапăçаççĕ.

«Пирĕн князь çамрăк, анчах эпир хамăр пуçăмăрсене уншăн хурăпăр, — тенĕ Козолейск çыннисем.

«Хăçан пирĕнтен никам та юлмасть, вара пурте сирĕн пулать», тесе тавăрнă Рязань çыннисем, Батый посолĕсем çапăçмасăрах парăнма ыйтма пырсан.

Вырăс халăхĕн унчухнехи паттăрлăхĕ çинчен Александр Невский Чудское ятлă кўлĕ çинче пулнă çапăçу хыççăн пĕтĕм тĕнчене илтĕнмелле каланă:

«Кайăр та, ютçĕршывсенче пурне те: Русь чĕрĕ, тесе калăр. Хăнана пирĕн пата пĕр хăрамасăр килччĕр. Эхер те кам хĕçпе килсен, çав хĕçренех вăл пĕтĕ. Çавăн çинче тăрать çут тĕнче, çавăн çинче тăрĕ вырăссен çĕрĕ».

Манман эпир 16-мĕш ĕмĕр вĕçĕпе 17-мĕш ĕмĕр пуçламăшне те. Çынсем шăтăксенче, çырлансенче, чăтлăхсенче пурăннă, тесе çырать Соловьев историк çав вăхăтри кунсем çинчен. Çынсем тĕттĕм кĕтессем шыранă, часрах каç пуласса кĕтнĕ. Тĕттĕм кĕтессем тупăнман, каçĕсем кăнтăрлахинчен те çутăрах пулнă. Çуртсем, уйсем, вăрмансем çуннă. Çĕршыва килсе кĕнĕ интервентсем утса пынă çĕртех çынсене каса-каса пăрахнă, çакнă, асаплантарнă. Вăрă-хурахсен аллине лекес мар тесе хĕрарăмсем хăйсене хăйсем вĕлернĕ. Пур çĕрте те этем вилли, вĕсен пуçĕсенче кайăксем йăва çавăрнă.

Çакнашкал йывăрлăхра та Россия халăхĕ ураран ўкмен. Вырăс халăхĕ яланхи пекех хăйĕн кўршисемпе—ытти вак халăхсемпе пĕрле хĕрў çапăçура.

Хуласем çунаççĕ, çынсем пĕтеççĕ, анчах хуласем те, çынсем те парăнмаççĕ.

Полоцк хулине Стефан Баторий виçĕ хутчен тапăнать. Тупăсенчен персе, вут тивретсе çунтарать. Виçĕ çултан вăл çунакан, çынсăр хулана кĕрет.

Темиçе çул хушши Сигизмунд Смоленск умĕнче тăрать. Перет, çунтарать, посолсем ярса парăнма ыйтать.

«Хамăра мар, ачамăрсемпе арăмсене те тăшмана париччен, хамăр алăмăрсемпе хамăр вĕлеретпĕр», тенĕ Смоленск çыннисем интервентсене.

Хулана хўтлекенсен шучĕ 800 пинрен 8 пине юличчен пĕтет. Хула парăнмасть, хула юлашки çын юлмиччен çапăçать. Чĕрĕ юлнисем чиркĕве хупăнса тар пичкисене вут тивретеççĕ те сывлăшпа çĕкленеççĕ.

Çакнашкал Стародуб çыннисем тăшмана парăнас умĕн хăйсен хулине хăйсем чĕртсе ярса, малтан пурлăхĕсене çунтараççĕ, унтан хăйсем вута сикеççĕ.

Ку вăл — вырăс халăхĕн ĕмĕрхи йăли, ĕмĕрхи паттăрлăхĕ. Вырăс халăхĕ вăхăтлăха чакма пултарнă, хăйĕн хулисене, ялĕсене, пурлăхне, кирлĕ пулсан хăйне те çунтарнă, анчах нихăçан та никама та парăнман вăл! Вăл ялан çĕнтернĕ.

Ăна, вырăс халăхĕн нихăçан та никама та парăнман ĕмĕрхи йăлине, унăн ĕмĕрхи паттăрлăхне истори те, эпир те аван пĕлетпĕр. Ăна пĕлнĕ Швецин хăйне никам «çĕнме» пултарманнипе мухтаннă королĕн генералĕ — Гилленкрок. Вăл хăйĕн корольне Российăна хирĕç пуçарнă вăрçа чарма пĕтĕм чĕререн ўкĕтленĕ. Карл генерала каланă: «мы должны совершить необыкновенное».

Чăнах та Петр çарĕ унăн никам «çĕнме пултарман» çарне пĕтĕмпех «необыкновенно» çĕмĕрет. Хăй те кăшт çеç тыткăна лекеймест. Вăл каялла пăхмасăр тарать.

Вырăс халăхĕн авалхи йăлине Мюрат та аван пĕлнĕ. Смоленскра вăл чĕркуççи çине тăрса хăйĕн юратнă императорне каялла тавăрăнма тархасланă.

«Эпĕ — вăй! Пĕтĕм тĕнче ман алăра пулать», — тенĕ Наполеон Российăна пăхăнтарса, Мускав урлă Индие кайса, унăн пуянлăхне çаратма ĕмĕтленсе.

Наполеон та, Карл пекех, Российăран тухса тарса çăлăнать. Унăн 570 пинлĕ çарĕ арканса саланать, юлашкийĕсем хăйсен йышне çухата-çухата хăйĕн полководецĕ хыççăн тараççĕ. Çул çинче вĕсем хăйсен ўксе вилнĕ лашисемпе юлташĕсен виллисемпе тăранаççĕ. Вăйсăрланса, шăнса утма пултарайман салтаксене хăйсемех перепере пăрахаççĕ, тыткăна илнисене чиркўсене хуса кĕртсе çунтарса хăвараççĕ.

Пĕтĕм тĕнче вырăс халăхĕн ĕмĕрхи йăлине пĕлет. Фашистсен «фюрерĕ» Гитлер çеç ăна пĕлесшĕн мар. Гитлер калать:

Эпĕ — вăрçă! Совет Союзне çĕнсе илсен черетре Англия, Америка — пĕтĕм тĕнче ман алăра пулать.

Вăл маннă хăйĕн авалхи кура аслашшĕн хура рыцарĕсем совет çĕршывĕнчи кўлĕре пулăсен çимĕçĕ пулнине. Вăл маннă хăйĕн маçакăшĕ — Фридрих Берлинран тухса тарсан Берлин çăраççийĕ вырăс çыннин кăсйинче выртнине. Вăл маннă Вильгельм çапăçу хирĕнчен ўке-ўке тарнине. Вăл, юлашкинчен, маннă хăйĕн Мускава çĕнсе илме тухнă пиччĕшĕсене граждан вăрçинче Псков, Нарва патĕнче çĕмĕрнине.

Карл Днепр урлă каçса Полтавăра хăйĕн ятне çухатса хăварнă пулсан, Наполеон Мускава кĕрсе унăн пушарĕнче хăйĕн чапне çунтарнă пулсан, бандит Гитлер Днепр урлă каçса Полтава улăхĕнче шыв та ĕçеймĕ, мĕншĕн тесен вырăс халăхĕн ĕмĕрхи йăли — вăл Совет Союзĕнче пурăнакан пур халăхсен йăли. Советсен вăрманĕсенче — Иван Сусанин сасси, улăхĕсенче — Полтавăн кĕрлевĕ. Кашни совет çыннинче — Святославăн паттăрлăхĕ, Невскин кăварĕ, Донскойăн героизмĕ, Мининпа Пожарскин тăшмана курайман хаярлăхĕ, Кутузовăн хăвачĕпе чăтăмĕ. Кашни совет çынни калать:

Ак мускуллă ал-ура, унта — вăй! Ак кăкăр, унта—чĕре! Акă пĕтĕм пурнăç — пĕтĕмпех, пĕтĕмпех çĕнтерўшĕн, фронтшăн!.

И. МОИС

„Нью-Йорк геральд трибюн“ хаçат Германири лару-тăру çинчен

НЬЮ-ЙОРК, августăн 9-мĕш. (ТАСС). «Нью-Йорк геральд трибюн» хаçатăн Вашингтонри корреспонденчĕ пĕлтернĕ тăрăх, нумаях та пулмасть пĕтĕм Германи тăрăх курса çÿренĕ ютçĕршыв дипломачĕ интервьюра çапла каланă: «18 çултан пуçласа 65 çула çитнĕ мĕнпур арçынсем е хĕвелтухăç фронтĕнче çапăçаççĕ е оккупациленĕ çĕршывсенче полици функцийĕсене туса тăраççĕ е тата Германире административлă постсенче ĕçлеççĕ. Германири промышленноçпа ялхуçалăхĕнче ютçĕршывсенчи рабочисен ĕçĕпе ытларах усă кураççĕ. Бельги тата Голланди хĕрарăмĕсемпе Германире килти прислуга вырăнĕнче усă кураççĕ. Поляксене, правило пекех, шахтăсене тата ытти йывăр ĕçсене яраççĕ. Французсемпе ялхуçалăхĕнче усă кураççĕ. Германи влаçĕсем ĕçлеме пачах пултарайман тыткăна лекнĕ çар çыннисене çеç хăтараççĕ».

Малалла дипломат çапла кăтартса панă: Германире поляксем, французсем тата чехсем çине кăна мар «иккĕмĕш сортлă» çынсем çине пăхнă пек пăхаççĕ. Нимĕçсем хăйсен «союзникĕсем»—итальянецсем çине те çавăн пекех пăхаççĕ.

Англи самолечĕсем бомбăсем пырса пăрахни, тенĕ дипломат, Гамбургпа Бремен хулисене пысăк сиен тунă. Нимĕçсен çар промышленноçĕн чылай пысăк пайне ирĕксĕрех хĕвелтухăçне куçармалла пулса тăнă. Польшăра, Богемире тата оккупациленĕ ытти çĕршывсенче хресченсем Германин мĕнпур мероприятийĕсене хирĕç саботаж тунă пирки тата ялхуçалăх продукчĕсене нимĕçсене пама килĕшмен пирки, Германи влаçĕсем, «ялхуçалăхне лайăхлатма» тесе, çав çĕршывсене Германи фермерĕсене яраççĕ.

Юлашкинчен дипломат çапла кăтартса панă: Польшăри, Францири тата Балканри кампанисенче Германия тÿснĕ çухатусене Германире питех те пĕчĕклетсе кăтартни çинчен калакан сведенисем пур, тенĕ.

Германире çынсене асаплантарса вĕлереççĕ

БЕРН, августăн 10-мĕш. (ТАСС). Германирен пĕлтернĕ тăрăх, фашистсене хирĕç вăрттăн ĕçлекен организацисен активлăхĕ ÿснĕ май, юлашки эрнесем хушшинче гестапо пĕтĕм çĕршыв тăрăх çынсене массăллăн арестленĕ. Çакăн хыççăн фашизма хирĕçле çĕршер çынна суд тумасăрах персе пăрахнă. Германири провинцисенчи хаçатсем «саботажниксемпе сăтăрçăсене» персе вĕлернисем çинчен пĕлтерÿсем пичетлесе кăлараççĕ. Сăмахран, «Бейме цейтунг» хаçат Фридрих Кузм рабочине (Грац округĕ), Людвиг Фераник служащине (Вестфалия) персе вĕлерни çинчен; «Штеглигер Анцейер» хаçат 37 çулхи Эдвин Зейделе асаплантарса вĕлерни çинчен пĕлтереççĕ. Кельнре чрезвычайнăй суд фашистсене хирĕçле икĕ çынна — Матиас Флоспа Ганс Зенгера асаплантарса вĕлермелле тунă, Бамбергра 38 çулхи Отто Шенкеле асаплантарса вĕлернĕ, тесе çырать.

Германири хаçатсем пĕлтернĕ тăрăх кăна июль уйăхĕнче 500 çынна ытла асаплантарса вĕлернĕ.

Финляндире тепĕр хут монархи тăвас тĕлĕшпе Германия хатĕрленĕ плансем

СТОКГОЛЬМ, августăн 9-мĕш. Ютçĕршыв корреспонденчĕсен хушшинче, кунта пĕлтернисем тăрăх, çакă паллă пулнă: Финляндине вассаллă государство тума тата унта тепĕр хут монархи тăвас тĕлĕшпе нимĕçсем план хатĕрлеççĕ. Çак кунсенче Германирен таврăннă корреспондент çапла каланă: Германи ютçĕршыв ĕçĕсен министерствин пĕр паллă чиновникĕ Маннергейм Финлянди сеймне салатса ярса монархи стройне пуçласа ярас пирки тахçанах ĕмĕтленет ĕнтĕ, тенĕ. Маннергейм, халиччĕнех паллă монархист пулнăскер, пĕтĕмпех Германи планĕсем майлă тăрать. Берлинра ĕçе тĕплĕн пĕлсе тăракансен хушшинче финн престолне лартмалли кандидатсем вырăнне принц Фридрих Карл Гессенскин тата унăн ывăлĕн принц Филипп Гессенскин хушамачĕсене асăнаççĕ. Финн престолне Фридрих Карл Гессенскине нимĕçсем иртнĕ тĕнче вăрçин вĕçĕнче тăратнă. 1918 çулхи октябрĕн 9-мĕшĕнче, нимĕçсем хĕснипе, Финлянди сеймĕ ăна Финлянди корольне суйланă. Анчах вăрçăра Германия поражени тÿсни нимĕçсене хăйсен планĕсене пурнăçа кĕртме чăрмантарнă. Хальхи вăхăтра принц Фридрих Карл хăйĕн Панкер Голштинири замокĕнче пурăнать. Вăл 73 çулта.

Корреспондент каласа панă тăрăх, национал-социалистсен çулти ушкăнĕсенче Фридрих Карл ватăлса çитнине кура унăн аслă ывăлĕ Филипп, активлă национал-социалист, Финлянди королĕн вырăнне йышăнма тивĕçлĕ, тесе шутлаççĕ. (ТАСС).

Вейганпа Дарлан хушшинчи хирĕçÿсем çивĕчленсе кайнă

СТАМБУЛ, августăн 9-мĕш. (ТАСС). Юлашки вăхăтра «Франци правительствин Африкăри генеральнăй делегачĕ» генерал Вейганпа Виши правительствин чăн-чăн диктаторĕ адмирал Дарлан хушшинче тулашри политика ыйтăвĕсем тăрăх хирĕçÿсем вăйлăн çивĕчленсе кайнă.

Çапла пĕлтереççĕ: Темиçе эрне каялла Виши правительствин ларăвĕнче Вейган нимĕçсене французсен Çурçĕр Африкăри колонийĕсенче хăйсен официальнăй вăрттăн организацийĕсен влиянине çирĕплетме май парассине хирĕç хыттăнах тухса каланă. Çакăн хыççăн Дарлан тата Вишипе Парижра ун майлă тăракан çынсем Вейган çине пачах урăхла пăхма пуçланă. Вейгана де Голль майлă тăрать тесе те айăплаççĕ. Вишире Вейгана ĕçрен ерипенех сиресси çинчен решени йышăннă. Çак плана пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе декрет йышăннă та ĕнтĕ, çав декрет августăн 6-мĕшĕнче «Журналь офисьель том» хаçатра пичетленсе тухнă. Франци правительствин Африкăри генеральнăй делегачĕ пулнă çĕртен, Вейган малалла тÿрех министрсен совечĕн председатель заместительне Дарлана пăхăнса тăмалла пулать. Малалла ĕнтĕ генерал Вейган правительство директивисене тÿрех адмирал Дарланран илсе тăрать. Де Голль майлă тăракансен Лондонра тухакан «Франс» ятлă хаçачĕ асăрхаттарнă пек, çак решени вăл—Вейган хирĕç тăма пултарассине сирсе ярса, фашистла Германи валли çĕнĕ уступкăсем тума Францире майсем туса пама тĕллев лартакан маневр пулса тăрать.

Республикăри уйхирсенче

Колхозниксем çĕрĕн-кунĕн ĕçре

Ĕçрен кая юлса таврăнакан колхозник хăйсен ялĕ патнелле çывхарса пырать. Ятарласа туса лартнă вышка çинче тăракан колхоз дозорĕ вăл пынине пасăрах асăрханă. Вышка çинчен хăвăрт анса тытса чарать. Палланă çынна ырă кăç сунса, дозор ялалла ăсатса ярать. Иккĕлентерекен, палламан çынсем пулсан, тĕплĕн тĕрĕслеççĕ, тĕрлĕ майлă ыйтусем парса ыйтса пĕлеççĕ:

— Ăçта каятăн? Мĕнле ĕçпе?

Сапай ялсоветĕнчи Свердлов ячĕпе тăракан, «Клевер» колхозсен уйĕсемпе иртсе пынă чух çакăн пек çирĕп хуралсем, дозорсем патне пырса тухатăн.

— Кун пек пурлăха сыхласси — вăл пысăк, ответлă ĕç, пăхăр-ха эсир, мĕнле пурлăх... Кун пек вăйлă тырпул эпĕ хам ĕмĕрте курман,—тет Свердлов ячĕпе тăракан колхозăн уй хуралçи Семен Федорович Белов.

Августăн 5-мĕшĕнче вĕсен колхозĕнчи колхозниксем пурте пĕр харăс ыраш вырма тухрĕç. Утă çулнă çĕрте нумай колхозниксем çĕрĕн-кунĕн ĕçленине шута илсе, колхоз ыраша 6 кун хушшинче вырса пĕтерме график тунă. Çав вăхăтрах авăн çапса государствăна тырă пама пуçламалла. Гаврил Бычков, Зоя Сорокина, Иван Боголюбов тата ытти колхозниксем халĕ те çĕрне-кунне пĕлмесĕр ĕçлеççĕ. Колхозра кашни сехетпе туллин усă кураççĕ. Илларион Васин звеновод Хĕрлĕ Çара кайсан, унăн арăмĕ—Федосия колхоз производствинче пĕтĕм вăя хурса ĕçлеме пуçларĕ. Унăн чĕринче упăшки янă çырури сăмахсем упранса усранаççĕ. Унăн упăшки, звеновод пулса чи вăйлă тырпул туса илессишĕн ĕçленĕскер, çав тырпула лайăх хураллама, уйран лайăх пухса кĕме чĕнсе çыру янă. Çак сăмахсемпе кашни кун хавхаланса Федосия Васина çĕрне-кунне пĕлмесĕр ĕçлет. Уйра ĕçлеме майĕ çук, йĕпе çанталăксенче колхозниксем ытти ĕçсенче пулаççĕ. Çак кунсенче Васина юлташ колхозăн итемне тасатас ĕçе пуçарчĕ. Тепĕр куннех, ыраш вырма тухас умĕн пĕрик кун малтан, юсавлă молотилкăсене тата ытти машинăсене витнĕ итемсем çине кăларса лартнă.

Кашни сехетпе тĕплĕн усă курса, уйра ĕçленĕ вăхăтрах государствăна тырă леçеççĕ, 15 тонна силос хывнă, çулçăллă апат хатĕрленĕ тата ытти те.

Канмалли кунсенче районри учрежденисенче ĕçлекенсем те хăйсен колхозне пырса ĕçе тухаççĕ.

С. ГОРЛАНОВ.

Ишлей районĕ.

Уборка организованно иртет

ЕТĔРНЕ. Августăн 6-мĕшĕнче Кăташри «Пионер» колхоз ыраш вырма тухрĕ. Уборка организованно иртет. Малтанхи кунах бригадăсем, звеносем, уйрăм колхозниксем хушшинче стахановла движени анлăн сарăлса кайрĕ. Колхозниксен ĕçри хастарлăхĕ çавтери пысăк. Кашни колхозник тырпулсене кĕске срокра тата пĕр тăкаксăр вырса, чи малтан çапнă таса тырра государствăна парассишĕн тăрăшать.

Комсомол организацин секретарĕ С. Пугачев ертсе пыракан бригада уборкăна августăн 5-мĕшĕнчех тухнă.

— Колхозниксем кăçалхи пек хастарлă ĕçленине эпĕ нихăçан та курман. Иван Кириллович ватă пулсан та нормăна 200 процент тултарчĕ,—тесе каласа парать Пугачев правлени председательне.

Ку бригадăри Алексей Григорьев, Степан Матвеев колхозниксем 50-60 çултан иртнĕ пулин те малтанхи кунах нормăна 130-140 процент тултарнă. Нормăна тултарман колхозниксем çук. Уборкăра шкул ачисем те пысăк тухăçлăхпа ĕçлеççĕ. 9-мĕш класра вĕренекен Раиса Петрова, 7-мĕш класра вĕренекен Л. Толстова нормăна яланах тултарса пыраççĕ. 7-мĕш класри Валя Михайлова, А. Столетний, А. Яковлева вĕренекенсем бригадăсенче поварсемпе пĕрле ĕçлеççĕ.

Кунта культурăллă-массăллă ĕçе те аван йĕркеленĕ. Кашни бригадăрах агитаторсем колхозниксене Совет Информаци Бюровĕн пĕлтерĕвĕсене вуласа параççĕ, стена хаçачĕсем стахановла ĕçлекенсен паха тĕслĕхĕсене çутатаççĕ.

Ник. ЦВЕТКОВ.

Хĕрарăмсем пысăк тухăçлăхпа ĕçлеççĕ

ПЕРВОМАЙСКОЕ. Районри колхозсен уйхирĕсенче хĕрÿллĕ ĕç пырать. Августăн 8-мĕш тĕлне 34 колхозра тырпулсене уйран пуçтарса кĕме тытăннă. Вĕсем кĕрхи тырăсене 1566 гектар вырнă. Тырпулсене пĕр тăккаламасăр пуçтарса кĕртес тĕлĕшпе «Красный флот», «Восход», «Осоавиахим» тата Молотов ячĕпе тăракан колхозсем малта пыраççĕ.

Çакна палăртмалла: кăçалхи уборкăра хĕрарăмсем пысăк тухăçлăх кăтартса ĕçлеççĕ. «Осоавиахим» колхозри Ф. Кириллова, Н. Михайлова колхозницăсем нормăна 180—200 процент, «Красное Именево» колхозри Т. Квасовăпа Е. Семенова юлташсем 207-шер процент тултарса пыраççĕ.

Уборка пынă вăхăтрах колхозсем кĕрхи тырăсене акма хатĕрленеççĕ. «14 лет Октября» тата «Осоавиахим» колхозсем акмалли вăрлăхсене сортласа тасатнă, плугсемпе сеялкăсене юсаса хатĕрленĕ.

В. ДАВЫДОВ.

Жнейкăсемпе туллин усă кураççĕ

ÇĔРПУ. «Совет» колхозра хĕрÿллĕ ĕç пуçланчĕ. Кашни колхозник шăçсе çитнĕ вăйлă тырпула пĕр тăккаламасăр тата кĕске срокра пухса кĕме васкаса ĕçлет. Колхозри ĕçлеме пултаракан çынсем пурте тырă вырнă çĕре хутшăннă. Жнейкăсемпе иртен пуçласа тĕттĕм пуличченех пĕр чарăнмасăр ĕçлеççĕ. Августăн 7-мĕшне 4-мĕш бригада 50 гектар ытла вырса пуçтарчĕ, вĕсем тепĕр виçĕ кунран ыраш вырса пĕтереççĕ.

Колхоз вăйлă тырпула пуçтарса кĕме малтанах лайăх хатĕрленсе пынă. Çакă вăл ĕçе хăвăрт, пĕр чăрмавсăр тума май пачĕ. Уйра ĕçлекенсем валли столовăй организациленĕ, ачасем валли яслĕ уçнă.

Колхоз паян-ырансенех государствăна пама тата вăрлăхлăх авăн çапма пуçлать. Сеялкăсене юсаса хатĕрленĕ.

Г. ПЕТРОВ.

Утă парса татнă

ИЕПРЕÇ. Районри пур колхозсем те Германи фашизмĕн тискер ĕçне хирĕç государство умĕнчи обязательствăсене срокчен тултарнипе ответлеççĕ. Кăçал колхозсем улăхсемпе çаран утине вăхăтра типтерлĕ пухса кĕрсе государствăна паха утă тăратрĕç. Государствăна утă тăратмалли плана пĕтĕмпех тултарнă.

Хĕрлĕ Çар валли утă çителĕклĕ тăратас тесе, чылай колхозсем планран ирттерсе утă пачĕç. «Путиловка» колхоз планран ирттерсе—6 центнер, Киров ячĕпе тăракан колхоз—3,5 центнер, Ворошилов ячĕпе тăракан колхоз 2 центнер, «Ударник»—3 центнер, «Чувашия»—4 центнер пачĕç.

КĔСКЕН

● Çĕнĕ Мăратри (Комсомольски р.) «Мăрат» колхоз членĕ К. Романова юлташ, икĕ пиччĕшĕ Хĕрлĕ Çар ретне тухса кайнă хыççăнах, трактористсен курсне вĕренме кĕнĕ. Халь вăл курсран вĕренсе тухса, трактористка пулса ĕçлеме тытăннă.

● Елюккассинчи (Çĕрпÿ р.) «Красный флот» колхозри комсомолецсем 5 центнера яхăн тимĕр-тăмăр пухнă.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

Чувашский Сельскохозяйственный Институт

НКЗ СССР

объявляет, что прием студентов на 1941—42 учебный год будет производиться до 1 октября 1941 года.

Отличники средних школ, техникумов и училищ, а также все окончившие среднюю школу в 1941 году, принимаются без испытаний. Остальные должны сдавать приемные испытания.

Начало занятий 1-го октября 1941 года.

Дирекция.

2—2

К СВЕДЕНИЮ поступающих в Алатырский учительский ИНСТИТУТ

В связи со слиянием Алатырского Учительского Института с Чувашским Государственным Учительским Институтом все желающие поступить в Учительский Институт должны направлять заявления в адрес Чувашского Пединститута: г. Чебоксары, улица Карла Маркса, дом № 20.

Приемные испытания начинаются 15 августа. Заявления можно подавать и лично явившись на испытания.

Дирекция.

3—2

Вышли в свет книги и поступили в продажу:

№№ п. п.	Автор	НАЗВАНИЕ	Цена
1	В. И. Ленин	В защиту социалистического отечества (на чув. яз.)	1—50
2	И. В. Сталин К. Е. Ворошилов	М. В. Фрунзе (на чув. яз.)	0—25
3	И. В. Сталин	Выступление по радио 3 июля 1941 г. (на рус. яз.)	0—10
4	И. В. Сталин	Выступление по радио 3 июля 1941 г. (на чув. яз.)	0—10
5	В. М. Молотов	Выступление по радио 22 июня 1941 г. (на чув. яз.)	0—10
6	Ем. Ярославский	Великая отечественная война советского народа	0—10
7	Г. Александров	Фашизм—лютый враг человечества	0—30
8	К. Николаева	Советские женщины—на защиту отечества (на чувашском языке)	0—20
9	Н. Подорожный	Народное ополчение (на чув. яз.)	0—10
10	Коллектив	Народное ополчение (на рус. яз.)	0—10
11	А. Толстой	Хлеб (на чув. яз.)	5—00
12	Минов	Путь парашюта	0—75
13	А. Эсхель	Два героя (на чув. яз.)	1—45
14	Т. Петерки	Мечта (пьеса) (на чув. яз.)	2—50
15	Уяр Ф.	Тропа (на чув. яз.)	2—00
16	Г. Лаптев и Г. Пулькин	Рассказы героев (на чув. яз.)	0—45
17	О. Городовиков	Снова в поход (на чув. яз.)	0—40
18	Ф. Ситта	Фронтовые рассказы (на чув. яз.)	1—20
19		Будь готов к ПВХО (на рус. яз.)	1—20
20		ГСО 1 ступени (на рус. яз.)	1—75
21	С. Котлинский	Простейшие укрытия от фугасных и осколочных авиабомб (на рус. яз.)	0—10
22	С. Котлинский	Противовоздушная оборона населенных пунктов (на рус. яз.)	0—10
23	Главное управление местной ПВО НКВД СССР	Положение о группах самозащиты домов, учреждений и предприятий (на рус. яз.)	0—10
24	»	Как потушить зажигательные авиабомбы и пожары от них в населенных пунктах (на рус. и чув. яз.)	0—20
25	»	Программа по боевой подготовке групп самозащиты (на рус. яз.)	0—15
26		Правила поведения населения гор. Чебоксар в условиях ПВО (на рус. яз)	0—10
27	ЦС ОАХ СССР	Нормы готов к ПВХО (на рус. яз.)	0—30
28	ЦС ОАХ СССР	Программа подготовки ворошиловского стрелка 1 ступени (военного времени) (на рус. яз.)	0—10
29	Г. Савгай	Честь (на чув. яз.)	1—80
30	М. Кибек	За родину (на чув. яз.)	1—30
31	Ида Брук	Смелые непобедимы (стихи на рус. яз.)	0—75
32	Исполком СОКК	Положение о санитарных дружинах (на рус. яз.)	0—10

Требуйте во всех магазинах Когиза и системы потребкооперации (райкультмагах и сельпо) и киосках Союзпечати.

При отсутствии в магазинах сообщите по адресу: Чебоксары, Дом печати, Госиздат ЧАССР.

ЧУВАШГОСИЗДАТ.

К новому учебному году вышли и поступили в продажу следующие учебники и учебно-методические пособия на чувашском языке:

№№ п.-п.	Автор	Название учебников	Для какого класса	Цена
1.	А. Т. Трофимов	Букварь	I	0-70
2.	Н. С. Попова	Сборник арифметических задач и упражнений, ч. I	I	0-60
3.	А. С. Отачкин	Книга для чтения по родному яз. ч. I	I	0 70
4.	С. С. Ягунов	Грамматика чувашского языка, ч. I	I	0-45
5.	Н. С. Попова	Сборник арифметических задач и упражнений, ч. II	II	0-60
6.	Н. С. Попова	Сборник арифметических задач и упражнений, ч. III	III	0 65
7.	А. С. Отачкин	Книга для чтения по чувашскому языку, ч. III	III	1-15
8.	Г. А. Кореньков	Учебник русского языка	III	1-20
9.	В. А. Тетюрев	Естествознание, ч. II	IV	0-35
10.	М. Я. Сироткин	Родная литература	V	2-60
11.	В. Г. Егоров	Учебник русского языка, ч. I (морфология)	V-VI	2-10
12.	Г. И. Фалеев и А. В. Перышкин	Физика, ч. I	V-VII	1-80
13.	А. П. Киселев	Алгебра, ч. I	VI-VIII	1-10
14.	А. Н. Кабанов	Анатомия и физиология человека	VIII	1-75
15.	Г. С. Шумилов	Хрестоматия чувашской литературы	IX	4-75
16.	Ф. С. Меценатов	Чувашская литература	IX-X	3-50
17.	А. Т. Трофимов	Букварь	для малограмотных	0-70
18.	А. С. Отачкин	Книга для чтения по родному языку	»	1-40
		Учебно-методические пособия и программы		
1.	А. Т. Трофимов	Методические указания к букварю		0-60
2.	А. Т. Трофимов и М. Я. Сироткин	Книжки-картинки по развитию речи в 5-ти сериях на русском и чувашском языках		4-50
3.	»	Пособие к книжкам-картинкам		0-50
4.	Г. Г. Лисков	Песни и игры для дошкольников		3-80
5.	Н. И. И.	Чувашский фольклор		5-00
6	Г. О. Ефремов	Простейшие землемерные работы (на русск. яз.) в VI—VII кл.		1-00
7.	Программы	Программы для начальных школ. Чувашский яз.		0-50
8.	Н. У. У.	Опыт работы школ на русском языке		1-00
9.	—	Программа по истории древнего мира и средних веков	V-VII	0-45
		В ближайшее время выходят		
1.	А. Т. Трофимов и М. Я. Сироткин	Букварь и первая книга для чтения по русскому языку	II	1-05
2.	М. С. Сергеев и другие	Грамматика чувашского языка (фонетика и морфология)	V	1-80
3.	А. В. Мишулин	История древнего мира	V-VI	3-50
4.	А. П. Киселев	Геометрия, часть I	VI-IX	1-55
5.	Г. И. Фалеев и А. В. Перышкин	Физика, часть II	VII	1-35
6.	А. П. Киселев	Геометрия, часть II	IX-X	0-95
7.	Рыбкин	Сборник геометрических задач, ч. I	VI-VII	0-90

Требуйте во всех магазинах Когиза и системы потребкооперации (райкультмагах и сельпо) и киосках Союзпечати.

При отсутствии в магазинах сообщите по адресу: гор. Чебоксары, Дом печати, Госиздат ЧАССР.

ЧУВАШГОСИЗДАТ.

Фашистла вăрă-хурахсем хуçа пулса тăнă çĕрте

(Чехипе Моравии протекторатĕнче)

Чехословакине туртса илнĕ малтанхи кунран пуçласах Германи фашисчĕсем ăна тĕтăшах саратма тата юхăнтарма тытăннă.

Икĕ çул ытларах хуçа пулса тăнă вăхăтра фашистла мародерсем Европăри культурăллă çĕршыври хаклă йышши мĕнпур япаласене Германие илсе тухса кайнă. Чăн-чăн вăрă евĕрлĕскерсем, вĕсем ниме те уяса тăмаççĕ. Прагăн Градчанри кивĕ замокĕнчен фашистсем гобеленсене вăрланă, вĕсем халĕ гитлерла камарильи представителĕсенчен пĕрин — Риббентропăн пурлăхĕ пулса тăнă.

Пĕрлĕхлĕ Чехословаки республикине татăкăн-татăкăн вакласа, Чехипе Моравии протекторачĕ тунă хыççăн, оккупантсем чех халăхне Германи çарĕсем вăрçăпа «хÿтлесе тăнă» тенĕ сăлтавпа çулсеренех 200 миллион марка Германине тÿлеттерсе тăраççĕ.

Çак факт çинчен пĕлтерекен Швецири «Свенска дагбладет» хаçат корреспонденчĕ вăрçă «компенсацин» хисепĕ çитес вăхăтра татах ÿсмелле, тесе çырать.

Çакăн пек «хÿтлесе» тăнине пула, протекторатри халăх чăннипех выçă пурăнать. Пур продуктсем: çăкăр, ашкакай, çу, сахăр тата ыттисем тĕлĕшпе те карточкăсем тунă. Лаша какайне те карточкăсем тăрăх параççĕ.

Нимĕçсем продуктсене карточкăсем тăрăх хăйсен «расăллă теорийĕн» принципĕсем тăрăх валеçеççĕ. Протекторатри халăха продуктсем паракан норма Германи халăхĕн норминчен нумай пĕчĕк. Анчах çакă та фашистла варварсемшĕн çителĕксĕр пулнă. Чехсем хăйсен карточкисем тăрăх продуктсене протекторатри нимĕçсене продуктсем парса пĕтернĕ хыççăн кăна илме пултараççĕ.

Куллен кирлĕ таварсене те карточкăсем тăрăх сутаççĕ, çакăн пек таварсене, сăмахран, пальтосене, костюмсене, атă-пушмаксене ятарласа панă разрешенисем тăрăх кăна илме пулать. Çав разрешенисене чи малтан тата пуринчен ытларах нимĕçсене параççĕ.

Пурнăç хакĕ виçĕ хут ÿснĕ. Продуктсем тата ытти япаласем ытлашши хаклă пирки пысăк квалификациллĕ рабочисем те хăйсен çемьисене тăрантарса усрама пултараймаççĕ. Чех халăхĕн апат-çимĕçĕ вăл—çĕрулми пулса тăрать, анчах ăна пур чухне те илме çук.

Чех хресченĕсем фашистла вăрă-хурахсене кураймаççĕ. Хресченсем саботаж тăваççĕ тата Германине продовольстви илсе кайма чăрмантараççĕ. Вĕсем выльăхсене вăрттăн пусаççĕ. Çакăн пек майпа 250 пин пуç сысна тата вăкăрсемпе пăрусене йышлăн пуснă.

Протекторатра Германин вăрттăн полицийĕ — гестапон агенчĕсем тата фашистла отрядсем туллиех. Вĕсем, кашкăрсем пек, хуласемпе ялсем тăрăх сыхласа çÿреççĕ, «политика тĕлĕшĕнчен шанчăксăр» тата оккупантсен влаçĕсен умĕнче тĕрлĕрен айăпа кĕнĕ тесе пиншер чехсене арестлесе тĕрмесене хупаççĕ, концлагерьсене яраççĕ. Швецин çав корреспонденчĕ чехсем «нимĕçсене кураймасăр, вĕсен чĕлхине пĕлмен пек пулса, пур майсемпе те вĕсемпе калаçассинчен пăрăнаççĕ», тесе пĕлтерет.

Уйрăмах чех интеллигенцине пусмăрлаççĕ. Протекторатри фашистла бандăсен пуçлăхĕсенчен пĕри статс-секретарь Франк намăса пĕлмесĕр «эпир пĕр лайăх кунсенчен пĕринче çакă килĕшÿсĕр прослойкăна хамăр енчен счет тăрататпăр», тесе пĕлтернĕ.

Германи фашисчĕсем чех халăхĕн культурине, унăн пурнăçне пĕтерес тесе мĕн кирлине пурне те тăваççĕ.

Фашистла диктаторăн Нейратăн распоряженийĕ тăрăх, Чехипе Моравинче мĕнпур аслă шкулсене, вăл шутрах Европăри паллă вырăнта тăракан Прага хулинчи университета та виçĕ çуллăха хупнă. Аслă шкулсене хупнă чухне нимĕçсем чех студенчĕсемпе профессорĕсене 6 пин çынна арестленĕ тата концентрациллĕ лагерьсене янă. Концентрациллĕ лагерьсене янă интеллигенци представителĕсен тата студентсен хисепĕ пурĕ 90 пин çынтан та иртет. Чехсен халăх шкулĕсене те нумайĕшне хупнă. Çав шкулсен çурчĕсене Германи салтакĕсем валли казармăсем тунă. Чехсен учебникĕсене фашистсем йăлтах пĕтернĕ, халĕ ачасем учительсем класри доскасем çинче çырса, каласа панă тăрăх вĕренеççĕ. Учебниксене физика кĕнеки çинче те «Чехословаки республикин шухăшĕ пур» тенĕ сăлтавпа пĕтернĕ.

Чех халăхĕн фашистсене курайманлăхĕ çамрăк шкул ачисен енĕпе те уççăнах палăрать. Нимĕçсем Прага хулинче кăларса тăракан «Чешске слово» хаçат «пĕр-пĕр ученик национал-социалистсен мировоззренийĕ çинчен сăмах тапратсан, ыттисем çак ĕçе хутшăнмаççĕ, унтан та ытларах ун çине кăшкăраççĕ», тесе пĕрмаях çырать.

Чехсен протекторатри мĕнпур хаçачĕсене Германи цензури çирĕппĕн сăнаса, тĕрĕслесе тăрать. Çавăнпа, тесе çырать Швецири тепĕр «Стокгольмс тиднинген» хаçат корреспонденчĕ Сванстрем, чехсем «хаçатсем çине шанмасăр пăхаççĕ».

Театрсенче чехсене хăйсен пьесисене лартма чарнă, киносенче нимĕç фильмĕсене кăна кăтартаççĕ. Пĕтĕм тĕнчипе паллă чехсен «Сокол» спортивлă обществине салатса янă; унăн средствине тата çуртйĕрĕсене конфискациленĕ, руководителĕсене арестленĕ.

Фашизма хирĕçле шухăшлă халăхсем хушшинче хăйсен положенине лайăхлатас шутпа, фашистла Германин правителĕсем протектората Германири тата ытти вырăнсенчи нимĕçсене унта нумай куçараççĕ.

Англири «Манчестер гардиан» хаçат нумаях пулмасть çапла çырнă: «Нимĕçсем протекторат территорине çаплах йышлăн килсе тăраççĕ. Чехсен çитес вăхăтра Эльба районĕнчи 29 ялтан тухса кайса, Германи эмигранчĕсем валли вырăн пушатмалла».

Чех ялĕсене «нимĕçлетесси» киревсĕр йĕркесемпе пулса иртет. Чехсен çурчĕсене, пурлăхĕсене, инвентарĕсене вăйпа туртса илеççĕ, вĕсене куçса пыракан нимĕçсене параççĕ.

Ирĕклĕхе юратакан чех халăхĕ гитлерла бандитсен шайккин юнлă атти айĕнче асап тÿссе пурăнать. Чех халăхĕ Германи фашизмне сирсе пăрахса, халăха ирĕклĕх тата чыслăх парас куна çавтери кĕтет.

К. ПОПОВ.

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 0—67, редактор заместителĕн — 3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн — 4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, ялхуçалăхĕпе промышленность пайĕсен — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн — 2—30, дежурнăйăн — 6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 2756

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии [illegible] 84 п. л.